

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

REPUBLICA MOLDOVA

ALEGERI PARLAMENTARE

28 septembrie 2025

Misiunea de observare a alegerilor BIDDO

Raport final

Varșovia
18 Februarie 2026

CUPRINS

I.	REZUMAT	1
II.	INTRODUCERE ȘI MULȚUMIRI	5
III.	CONTEXTUL ISTORIC ȘI POLITIC	6
IV.	CADRUL JURIDIC ȘI SISTEMUL ELECTORAL	7
V.	ADMINISTRAREA ALEGERILOR.....	10
VI.	ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR.....	13
VII.	ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR.....	14
VIII.	CAMPANIA ELECTORALĂ	17
A.	CONTEXTUL CAMPANIEI ONLINE	20
IX.	FINANȚAREA CAMPANIEI	22
X.	MEDIA	25
A.	MEDIUL MIJLOACELOR DE INFORMARE ÎN MASĂ.....	25
B.	CADRUL JURIDIC PENTRU MASS-MEDIA	27
C.	MONITORIZAREA MASS-MEDIA DE CĂTRE MIOA BIDDO	29
XI.	SOLUȚIONAREA CONTESTAȚIILOR ELECTORALE	30
XII.	MINORITĂȚILE NAȚIONALE	33
XIII.	OBSERVAREA ALEGERILOR	33
XIV.	ZIUA ALEGERILOR	34
XV.	EVOLUȚII DIN ZILELE DE DUPĂ ALEGERI	36
XVI.	RECOMANDĂRI.....	37
A.	RECOMANDĂRI PRIORITARE	37
B.	ALTE RECOMANDĂRI	38
	ANEXA I: REZULTATELE ALEGERILOR	40
	ANEXA II: LISTA OBSERVATORILOR DIN MISIUNEA INTERNAȚIONALĂ DE OBSERVARE A ALEGERILOR	41
	DESPRE BIDDO	50

Republica Moldova
Alegeri parlamentare
28 septembrie 2025

Raportul final al misiunii de observare a alegerilor BIDDO¹

I. REZUMAT

În urma unei invitații de a monitoriza alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 și în conformitate cu mandatul său, Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO) a înființat o Misiune de Observare a Alegerilor (MIOA) la 13 august. MIOA BIDDO a evaluat conformitatea proceselor electorale cu angajamentele OSCE și altor standarde pentru alegeri democratice, precum și cu legislația internă. În ziua alegerilor, MIOA BIDDO a fost însoțită de delegații ale Adunării Parlamentare a OSCE (AP OSCE), Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE) și a Parlamentului European (PE) pentru a forma o Misiune Internațională de Observare a Alegerilor (MIOA).

În Declarația sa privind constatările și concluziile preliminare, MIOA a constatat că „alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 din Republica Moldova au fost competitive și au oferit alegătorilor o alegere clară între alternativele politice, însă procesul a fost afectat de cazuri grave de interferență străină, finanțare ilicită, atacuri cibernetice și dezinformare pe scară largă. Cadrul juridic a fost îmbunătățit pentru a proteja împotriva corupției electorale și oferă o bază solidă pentru desfășurarea alegerilor democratice, deși modificările legislative cu puțin timp înainte de alegeri au afectat certitudinea juridică. Administrația electorală a gestionat pregătirile profesional și eficient. Cu toate acestea, unele decizii luate de Comisia Electorală Centrală (CEC) cu privire la chestiuni controversate au fost luate pe linii partizane, și au pus sub semnul întrebării imparțialitatea sa. Deciziile luate în cele două zile dinaintea alegerilor privind ineligibilitatea a două partide, bazate pe acuzații de finanțare ilicită, le-au limitat dreptul la un recurs efectiv. Într-un mediu extrem de polarizat, concurenții au făcut campanie liberă în toată țara. În ciuda eforturilor de aplicare a legii, au fost identificate în mod credibil scheme extinse de cumpărare a voturilor pentru a influența alegătorii. Dezinformarea extinsă pe rețelele de socializare, acoperirea partizană în majoritatea mass-media și reportajele investigative și analitice limitate au împiedicat capacitatea alegătorilor de a lua o decizie informată. Ziua alegerilor a fost bine pregătită, ordonată și transparentă, iar procesul a fost evaluat pozitiv de observatorii MIOA.”

În contextul unui mediu politic polarizat și al unor diviziuni profunde între partidul de guvernământ și opoziție în ceea ce privește orientarea geopolitică a țării, alegerile din 28 septembrie au fost considerate pe scară largă decisive pentru continuarea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană (UE). Alegerile au avut loc pe fundalul războiului cauzat de invazia Ucrainei de către Federația Rusă, care a rezultat în provocări semnificative pentru securitatea și economia țării. În perioada premergătoare alegerilor, autoritățile s-au confruntat cu o serie fără precedent de atacuri hibride, inclusiv finanțare ilicită, campanii de dezinformare și incidente de securitate cibernetică, identificate ca provenind din Federația Rusă.

Cadrul juridic oferă o bază solidă pentru desfășurarea unor alegeri democratice, în conformitate cu standardele internaționale. În urma alegerilor prezidențiale și a referendumului din 2024, o revizuire majoră printr-o nouă lege a introdus îmbunătățiri cheie, cum ar fi definiții mai clare ale corupției electorale, sancțiuni mai dure și o mai bună reglementare a finanțării campaniilor electorale. În procesul de elaborare a legilor, au fost abordate o serie de recomandări ale BIDDO din Avizul Urgent privind proiectul inițial de lege, dar câteva probleme cheie rămân nerezolvate, la fel ca și unele recomandări ale BIDDO și ale Comisiei de la Veneția privind alte aspecte ale procesului electoral. Amendamentele au

---

¹ Versiunea în limba engleză a acestui raport este singurul document oficial. O traducere neoficială este disponibilă în limba română.

înăsprit și mai mult regulile deja stricte ale Republicii Moldova privind activitatea partidelor și anularea înregistrării, care au permis suspendarea temporară a unui partid în timpul campaniei printr-o hotărâre judecătorească fără notificare prealabilă. Deși reformele au consolidat supravegherea activităților partidelor, ele au impus și anumite condiții stricte care nu respectă standardele internaționale și ar putea duce la măsuri disproporționate. În ciuda scopului legitim de a reduce abuzurile, modificările frecvente ale legii, inclusiv cu puțin timp înainte de aceste alegeri, au subminat implementarea eficientă, certitudinea juridică și stabilitatea legislației electorale.

CEC a gestionat pregătirile tehnice pentru aceste alegeri în mod profesional și eficient, respectând în mare parte termenele legale. Administrația electorală, la toate nivelurile, a fost transparentă în activitatea sa, cu sesiuni deschise observatorilor și mass-media, iar ședințele CEC au fost transmise online. Per total, administrația electorală s-a bucurat de încrederea părților interesate în competența, eficiența și integritatea sa. Cu toate acestea, ocazional, deciziile alinate politic privind chestiuni controversate au pus sub semnul întrebării imparțialitatea și independența sa. Unele dintre aceste decizii au avut legătură cu înregistrarea și anularea înregistrării candidaților și la înființarea unui număr mai mic de secții de votare în unele țări din străinătate și pentru alegătorii care locuiesc pe malul stâng al râului Nistru (Transnistria) în comparație cu ciclurile electorale anterioare, inclusiv numărul de buletine de vot tipărite pentru Transnistria. CEC, prin intermediul Centrului său pentru Formare Electorală Continuă (CICDE), a organizat seminare ample cu prezență fizică pentru majoritatea funcționarilor electorali implicați. Instruirile BER observate de Observatorii pe Termen Lung ai MIOA BIDDO au fost bine organizate și interactive.

Infrastructura digitală a guvernului a fost supusă unor atacuri cibernetice înainte de alegeri, iar securitatea cibernetică în cadrul alegerilor rămâne o preocupare serioasă. Pe 24 septembrie, primul-ministrul a anunțat că infrastructura țării s-a confruntat cu peste 1.000 de atacuri cibernetice în 2025. Autoritățile au introdus un cadru bazat pe evaluarea riscurilor pentru a identifica și atenua amenințările, ceea ce a consolidat rezistența. Sistemul Informațional Automat de Stat „Alegeri” (SIASA) al CEC, care gestionează mai multe aplicații, este acum protejat în cadrul de securitate cibernetică al Serviciului Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică, alături de toată infrastructura digitală guvernamentală pentru a asigura o abordare unificată a securității. În perioada premergătoare alegerilor și în special în săptămâna precedentă, CEC a fost ținta unor atacuri cibernetice și a unor campanii de dezinformare din străinătate, care vizau subminarea credibilității sale publice prin amplificarea informațiilor false.

Nu au fost identificate probleme majore legate de acuratețea generală a registrului electoral. Cu toate acestea, persistă probleme de lungă durată legate de înregistrările persoanelor decedate, în special pentru alegătorii care locuiesc în străinătate sau în Transnistria, deoarece mecanismul de eliminare a cetățenilor decedați din registru depinde de inițiativa familiei în raportarea unor astfel de modificări. În plus, unii alegători nu au un domiciliu sau o reședință înregistrată.

CEC a înregistrat 4 blocuri electorale, 15 partide politice și 4 candidați independenți, dintr-un spectru politic larg, care a oferit alegătorilor o gamă largă de opțiuni. În același timp, în luarea unor decizii, CEC a aplicat ocazional o abordare formalistă și selectivă. Anumite cerințe nou impuse de înregistrare a candidaților au fost excesiv de împovăritoare, iar avizul prealabil de eligibilitate a partidelor de către Agenția Serviciului Public nu a fost întotdeauna clar. Deciziile CEC și ale Curții de Apel Chișinău din ultimele zile dinaintea alegerilor de a revoca eligibilitatea a două partide (un apel decis cu doar câteva ore înainte de închiderea secțiilor de votare), invocând încălcări grave ale campaniei electorale și ale finanțării campaniilor, a subminat certitudinea juridică a statutului concurenților electorali și, având în vedere momentul în care a fost luată decizia, le-a limitat dreptul de a solicita o cale de atac eficientă, contrar standardelor internaționale.

Campania a fost competitivă, iar libertățile fundamentale au fost respectate. Concurenții au completat metodele tradiționale de campanie cu utilizarea extensivă a rețelelor de socializare, dar campania a fost

umbrită de atacuri hibride, inclusiv finanțare ilicită și dezinformare. O rețea organizată, finanțată din surse străine, care coordona scheme specifice de cumpărare de voturi și campanii de dezinformare, a fost identificată în mod credibil de către autorități și jurnaliștii de investigație ca provenind din Federația Rusă. S-a considerat că eforturile proactive a autorităților de aplicare a legii au avut un efect de atenuare și descurajare a cumpărării de voturi. Unele cazuri izolate de campanie ale oficialilor guvernamentali PAS posibil să fi afectat delimitarea dintre partid și stat, contrar angajamentelor și bunelor practici OSCE. Mai mult, participarea câtorva primari locali la campania în favoarea partidului de guvernământ în timpul mandatului, precum și câteva acuzații de utilizare abuzivă a resurselor administrative la nivel local au fost confirmate de observatorii MIOA BIDDO.

Pe parcursul perioadei electorale, campanii neoficiale conduse de rețele de conturi neautentice, care uneori foloseau videoclipuri generate de inteligența artificială, „ferme de trol” și boți automatizați, au răspândit dezinformări alarmiste pe platformele de socializare. Eforturile statului împotriva acestui lucru au fost intensificate, autoritățile implementând o gamă largă de mecanisme și angajând o serie de agenții pentru a detecta interferențele străine și dezinformarea. În ciuda acestor eforturi considerabile de protecție împotriva amenințărilor informaționale, natura endemică a provocării a însemnat că dezinformarea a afectat negativ campania. Reacția platformelor la notificările privind rețelele și narativele dăunătoare, primite de la autoritățile statului și organizațiile societății civile, a fost considerată inadecvată. Împreună cu algoritmiile platformelor care promovau „camere de ecou” și „bule de filtrare”, acest lucru a subminat disponibilitatea unor informații fiabile pentru alegători.

Moldova are un cadru juridic solid pentru a promova participarea femeilor la procesul decizional, susținut de tratatele internaționale. Multe femei dețin funcții de conducere, inclusiv președinția, președinția Curții Constituționale (CC), a CEC și a Consiliului Audiovizual. Femeile sunt bine reprezentate în nivelurile inferioare ale administrației electorale. Cu toate acestea, în ciuda faptului că concurenții electorali au îndeplinit cerințele legale privind cotele de gen pe listele lor, noul parlament include mai puține femei, respectiv reprezentarea a scăzut de la 40% în legislatura anterioară la 37%. Femeile au participat la evenimentele de campanie, dar nu li s-a acordat o importanță egală la mitingurile de campanie observate de observatorii pe termen lung ai MIOA BIDDO.

Minoritățile naționale reprezintă aproximativ 18% din populația Republicii Moldova. Nu au fost identificate bariere sistemice în calea posibilității minorităților naționale de a participa liber la procesul electoral. În același timp, unele probleme necesită o atenție sporită, cum ar fi procedurile de înregistrare a alegătorilor pentru romi. Candidații minoritari au fost prezenți pe toate listele partidelor politice, ceea ce indică faptul că nu există bariere formale în calea participării acestora. În ziua alegerilor, buletinele de vot în cinci limbi ale minorităților erau disponibile acolo unde consiliile electorale de circumscripție le-au solicitat.

Reglementările privind finanțarea campaniilor electorale au oferit suficiente condiții pentru transparență, responsabilitate și integritate și sunt în mare măsură în conformitate cu standardele internaționale. Cu toate acestea, lipsesc reglementări detaliate privind implicarea terților în campanie, precum și linii directoare clare pentru evaluarea contribuțiilor în natură. În mod pozitiv, concurenții și-au respectat, în general, obligația de a prezenta rapoarte săptămânale și finale privind finanțarea campaniei. Rapoartele au respectat șabloane detaliate care impun dezvăluirea fiecărei donații și au secțiuni dedicate cheltuielilor online. CEC a publicat și a revizuit temeinic rapoartele, a efectuat verificări suplimentare atunci când a fost necesar și a impus sancțiuni corespunzătoare de diferite grade. Astfel, a jucat un rol eficient în contribuția la transparență, în ciuda faptului că a trebuit să se bazeze pe alte instituții ale statului din cauza resurselor sale limitate.

Peisajul mediatic a fost divers și pluralist, dar constrâns de o piață publicitară limitată și în scădere. Mulți interlocutori ai MIOA au raportat o creștere a discursului intolerant și a cazurilor de intimidare și hărțuire a jurnaliștilor, atât în persoană, cât și online, în principal din partea unor actori nestatali.

Monitorizarea mass-media realizată de MIOA BIDDO a constatat că relatarea alegerilor de către mass-media audiovizuală a reflectat un peisaj mediatic pluralist, dar polarizat. Mass-media monitorizată le-a oferit concurenților numeroase oportunități de a-și prezenta pozițiile și opiniile prin debateri, talk-show-uri, programe de actualitate și reportaje de știri. Cu toate acestea, relatarea partizană din majoritatea instituțiilor media, combinată cu știri influențate de evenimente și axate pe declarații, reportarea investigativă și analitică limitată, precum și dezinformarea extinsă pe rețelele de socializare, a îngreunat semnificativ capacitatea alegătorilor de a lua decizii bine informate.

Litigiile electorale au fost, în general, gestionate eficient de către administrația electorală și de instanțe în termenele prevăzute. Cu toate acestea, divergențele dintre deciziile instanțelor superioare au demonstrat o lipsă de certitudine juridică cu privire la aplicarea unor cerințe de eligibilitate ale partidelor. Deși termenul limită de înregistrare a concurenților electorali a fost modificat, acesta tot nu a garantat soluționarea litigiilor înainte de începerea campaniei, limitând dreptul la o cale de atac eficientă. În ciuda unor progrese în reforma judiciară, inclusiv un proces de vetting în curs de desfășurare, încrederea publicului în sistemul judiciar rămâne scăzută. Acționând în urma unui număr de plângeri depuse în ziua alegerilor, CEC a sancționat partidul Democrația Acasă cu privarea de finanțare publică pentru finanțare ilegală și nedeclarată, o decizie care a fost parțial anulată de CCA, dar în cele din urmă menținută de Curtea Supremă de Justiție (CSJ). CEC a stabilit că partidul a comis încălcări grave care ar fi justificat radierea, dar, în conformitate cu prevederile legale, a lăsat Curții Constituționale (CC) sarcina de a decide asupra acestui aspect atunci când urma a decide asupra legalității alegerilor și asupra validării mandatelor obținute de partid. CC a validat rezultatele și toate mandatele deputaților.

Cadrul legal permite observarea națională și internațională a alegerilor, precum și observarea de către reprezentanții concurenților electorali, atât în țară, cât și în străinătate. CEC a acreditat 2.496 de observatori naționali și 912 observatori internaționali, Promo-LEX și Uniunea Avocaților fiind cele mai mari grupuri observatori naționali. Un nou regulament CEC a introdus cerințe suplimentare de acreditare, inclusiv dezvăluirea capacității organizaționale și a finanțării, menite să prevină utilizarea abuzivă a statutului de observator. Înregistrarea unui număr mare de observatori, atât naționali, cât și internaționali, a contribuit la transparența procesului. CEC a refuzat acreditarea a 16 potențiali observatori ai MIOA nominalizați de către Federația Rusă în baza informației de la Serviciile de Securitate și Informații.

Ziua alegerilor a fost bine organizată. Procesul de deschidere a secțiilor de votare și procesul de votare au fost apreciate pozitiv în majoritatea covârșitoare a secțiilor de votare observate, procedurile stabilite fiind în principiu respectate. Deși majoritatea alegătorilor și-au marcat buletinele de vot în secret, dispunerea secțiilor de votare și amplasarea camerelor video nu au asigurat întotdeauna secretul votului. Puținele observații negative au fost legate în mare parte de prezența persoanelor neautorizate la secțiile de votare. Majoritatea secțiilor de votare observate au fost nepotrivite pentru persoanele cu dizabilități, 65% neoferind acces independent, iar 26% având o amenajare interioară neadecvată. Au avut loc o serie de incidente de securitate îngrijorătoare. Un atac cibernetic la scară largă care a forțat autoritățile să blocheze platforma host.md, lăsând aproximativ 4.000 de site-uri web offline în ziua alegerilor. O serie de amenințări cu bombă au fost raportate la unele Birouri Electorale Raionale (BER) din Republica Moldova și din străinătate, precum și la podurile de peste râul Nistru, ceea ce a cauzat suspendări temporare ale procesului de votare și a contribuit la formarea de cozi la trecerile peste Nistru. În majoritatea cazurilor, numărarea voturilor și a procesul de totalizare a voturilor observate de MIOA au fost, de asemenea, evaluate pozitiv și considerate a fi bine organizate în general, ordonate și profesionale.

CEC a publicat rezultatele preliminare pe baza datelor din protocoalele BER transmise prin intermediul SIASA al CEC. CEC a sintetizat prompt rezultatele în termenele legale. Rezultatele au fost publicate împreună cu foaia de calcul cu rezultatele la nivel de secție de votare, precum și cu copii scanate ale

tuturor protocoalelor BER, contribuind la transparență. Pe 5 octombrie, CEC a publicat procesul-verbal cu rezultatele, iar a doua zi acesta a fost prezentat, împreună cu raportul privind desfășurarea alegerilor, CC pentru validare. În aceeași zi, CEC a alocat, de asemenea, mandate concurenților care au depășit pragul electoral. Deși nu au fost depuse oficial plângeri care să conteste rezultatele alegerilor sau să solicite renumărări, Blocul Patriotic a pus la îndoială rezultatele în timpul audierii CC. Pe 16 octombrie, în termenul de 10 zile prevăzut de lege, CC a concluzionat că nu au avut loc încălcări și a confirmat rezultatele alegerilor, validând mandatele așa cum au fost prezentate de CEC.

Acest raport oferă o serie de recomandări pentru a sprijini eforturile de a aduce alegerile din Republica Moldova mai aproape de angajamentele OSCE și de alte obligații și standarde internaționale pentru alegeri democratice pe care Republica Moldova s-a angajat să le respecte. Recomandările prioritare se referă la revizuirea în continuare a cadrului juridic pentru alegeri, introducerea unor prevederi legale pentru o mai bună reglementare a înregistrării candidaților și prevenirea anulării înregistrării concurenților electorali în mod arbitrar, eliminarea restricțiilor privind dreptul de vot pe baza dizabilității intelectuale sau psihosociale, prevenirea utilizării abuzive a resurselor administrative și a abuzurilor în funcție, îmbunătățirea mecanismelor instituționale pentru a combate interferența străină și finanțarea ilicită și sporirea transparenței eforturilor de combatere a dezinformării. BIDDO este pregătit să asiste autoritățile în vederea îmbunătățirii în continuare a procesului electoral și în aplicarea recomandărilor conținute în acest raport și în rapoartele anterioare.

II. INTRODUCERE ȘI MULȚUMIRI

Dând curs invitației de a observa alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 și în conformitate cu mandatul său, Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO) a lansat o misiune de observare a alegerilor (MIOA) în data de 13 august. Misiunea, condusă de Ambasadoarea Jillian Stirk, a constat dintr-o echipă de bază de 17 membri cu sediul la Chișinău și 30 de observatori pe termen lung, repartizați 15 locații ale țării începând cu 22 august. Membrii echipei de bază și observatorii pe termen lung au venit din 24 de state participante în cadrul OSCE. MIOA BIDDO s-a aflat în țară până pe data de 8 octombrie.

Pentru ziua alegerilor, MOE BIDDO i s-au alăturat delegațiile Adunării Parlamentare a OSCE (AP OSCE), Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE) și a Parlamentului European (PE) care împreună au format Misiunea internațională de observare a alegerilor (MIOA). Fiecare dintre instituțiile implicate în MIOA a susținut Declarația principiilor de observare internațională a alegerilor din 2005. Președintele în exercițiu al OSCE a numit-o pe Paula Cardoso în calitate de coordonator special și lider al misiunii OSCE de observare pe termen scurt. Linnea Wickman a condus delegația AP OSCE. Chris Said a condus delegația APCE. Michael Gahler a condus delegația PE. În ziua alegerilor, au fost repartizați 391 de observatori din 50 de țări, dintre care 245 de observatori din partea BIDDO, precum și o delegație din 108 membri din partea AP OSCE, o delegație din 24 de membri din partea APCE și o delegație din 14 membri din partea PE. Printre observatorii MIOA, 46% au fost femei.

MIOA BIDDO a evaluat conformitatea proceselor electorale cu angajamentele OSCE și alte obligații și standarde internaționale pentru alegeri democratice, precum și cu legislația națională. Acest raport final urmează după Declarațiile privind constatările și concluziile preliminare, prezentate într-o conferință de presă la Chișinău pe data de 29 septembrie 2025.²

MIOA BIDDO adresează mulțumiri autorităților din Republica Moldova pentru invitația de a observa alegerile, precum și Comisiei Electorale Centrale (CEC) și Ministerului Afacerilor Externe pentru asistența oferită. De asemenea MIOA BIDDO își exprimă aprecierea față de reprezentanții altor instituții

---

² A se vedea [rapoartele electorale](#) anterioare [ale BIDDO privind Republica Moldova](#).

de stat și locale, partidelor politice, mass-media și organizațiilor societății civile (OSC), față de reprezentanții comunității internaționale și alți interlocutori pentru opiniile împărtășite și pentru cooperare.

III. CONTEXTUL ISTORIC ȘI POLITIC

Pe data de 17 aprilie 2025, președintele Parlamentului a anunțat că alegerile parlamentare vor fi programate pentru 28 septembrie. La cele mai recente alegeri parlamentare anticipate, desfășurate în 2021, Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) a obținut majoritatea cu 63 din cele 101 mandate parlamentare.³ În cadrul sistemului semi-prezidențial din Republica Moldova, președintele numește un prim-ministru în consultare cu parlamentul, față de care guvernul este responsabil.

Investigațiile privind interferența externă și finanțarea ilegală a campaniilor electorale în timpul alegerilor locale și prezidențiale și a referendumului constituțional din 2023 și 2024, precum și hotărârea Curții Constituționale (CC) din noiembrie 2024 privind rezultatele alegerilor prezidențiale și ale referendumului, au scos în evidență o amploare fără precedent a corupției alegătorilor în 2024 și au subliniat necesitatea unor garanții mai puternice. Modificările ulterioare ale legislației, împreună cu eforturile coordonate ale instituțiilor de aplicare a legii de a limita utilizarea finanțării ilicite, au modelat mediul preelectoral.

În contextul unui mediu politic polarizat și ale unor diviziuni profunde între partidul de guvernământ și opoziție cu privire la orientarea geopolitică a țării, alegerile din 28 septembrie au fost considerate, în general, ca fiind decisive pentru continuarea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană (UE). Din 2022, Republica Moldova deține statutul de țară-candidată la UE. Guvernul a lansat negocierile de aderare în 2023 și a inclus acest obiectiv în Constituție în 2024. Războiul cauzat de invazia Federației Ruse în Ucraina a reprezentat o provocare semnificativă pentru securitatea și economia țării, ducând la o inflație ridicată și, în special, la creșterea prețurilor la energie.

Partidul de guvernământ a prezentat alegerile drept o opțiune existențială între continuarea alinierii și integrării la UE și riscul pierderii suveranității în favoarea Federației Ruse. Președinta și mai mulți miniștri și instituții guvernamentale au avertizat electoratul cu privire la interferența rusă la scară largă, menită să asigure o majoritate pro-rusă în parlament.⁴ Unele partide de opoziție au susținut că aceste acuzații au servit unor scopuri politice, afirmând că partidul de guvernământ a încercat să domine agenda proeuropeană și subliniind că nu toate partidele de opoziție au poziții pro-ruse. Alții au pledat pentru menținerea relațiilor atât cu UE, cât și cu Rusia.

Republica Moldova dispune de un cadru juridic solid pentru promovarea participării femeilor la viața politică, susținut de tratate internaționale.⁵ Republica Moldova și-a demonstrat angajamentul față de promovarea egalității de gen și față de protecția minorităților naționale, astfel cum se subliniază în Constituție și în Legea privind egalitatea de șanse din 2006. Parlamentul în exercițiu a cuprins 41% femei. Femeile ocupă multe funcții de conducere și de luare a deciziilor, inclusiv cele de președintă și

---

³ Blocul Comuniștilor și Socialiștilor a obținut 32 de mandate, iar Partidul Șor a obținut 6 mandate. În iunie 2023, Curtea Constituțională a declarat Partidul Șor neconstituțional și a dispus radierea acestuia din registrul partidelor. Cinci deputați ai Partidului Șor și-au păstrat mandatele și sunt deputați independenți, în timp ce al șaselea loc a rămas vacant după ce dl Șor a fost decăzut din mandat, în urma condamnării sale la 15 ani de închisoare pentru fraudă și spălare de bani, *in absentia*, în aprilie 2023.

⁴ [Discursul](#) președintei [Maia Sandu](#) în Parlamentul European, pe data de 9 septembrie 2025 și în cadrul [conferinței de presă comune](#) cu liderii Franței, Germaniei și Poloniei, cu ocazia Zilei Independenței, pe data de 27 august 2025.

⁵ Constituția (articolul 16), Legea 6/2006 privind egalitatea de șanse. În plus, cotele de gen au fost introduse în 2016 și 2019 și apoi consolidate, impunând ca, la fiecare zece candidați, patru să fie de sex opus.

de șefe ale CEC și a CC. Cadrul juridic electoral prevede participarea femeilor la alegeri în condiții de egalitate, dar nu prevede măsuri speciale pentru a sprijini și facilita reprezentarea minorităților.⁶

IV. CADRUL JURIDIC ȘI SISTEMUL ELECTORAL

Cele 101 locuri din Parlament au fost alese prin reprezentare proporțională de pe liste închise ale partidelor sau blocurilor electorale, sau ca deputați independenți. Pentru partide și blocuri electorale există praguri de 5 și, respectiv, 7 % din voturile valabil exprimate.⁷ Pentru candidații independenți, acest prag este de 2 %. Există o cotă generală de gen de 40 % pentru listele de candidați și o cerință de plasare ca cel puțin 4 din fiecare 10 candidați să fie de sex opus. Este obligatorie o prezență minimă la vot de o treime din alegătorii înregistrați.

Alegerile parlamentare s-au desfășurat în baza unui cadru juridic revizuit care oferă o bază solidă pentru desfășurarea alegerilor democratice. Alegerile parlamentare sunt reglementate în principal de Constituția din 1994 (modificată ultima dată în 2024), Codul electoral din 2022 (modificat ultima dată în 2025) și Legea din 2007 privind partidele politice (LPP). Acestea sunt completate de un set de regulamente emise de CEC, care acoperă o gamă largă de aspecte.⁸ Republica Moldova este parte la principalele instrumente juridice internaționale referitoare la alegerile democratice.⁹

Acestea au fost primele alegeri parlamentare organizate în temeiul noului Cod electoral din 2022. Cadrul juridic a fost supus unor revizuri frecvente de către Parlament, Codul electoral din 2022 fiind modificat de 10 ori de la intrarea sa în vigoare în ianuarie 2023. Alte modificări au rezultat din două hotărâri ale CC care au declarat neconstituționale anumite dispoziții ale Codului.¹⁰

---

⁶ Legislația include Constituția și Legea din 2001 privind drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și statutul juridic al organizațiilor acestora. Republica Moldova este, de asemenea, parte la principalele tratate internaționale privind drepturile omului cele mai relevante pentru drepturile minorităților, inclusiv [Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 1966](#) (ICCPR), [Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială din 1965](#) (ICERD) și [Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din 1966](#). Moldova este stat parte la [Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale a Consiliului Europei](#).

⁷ [BIDDO și Comisia de la Venetia a Consiliului Europei](#) au remarcat anterior că nu există niciun motiv automat pentru a stabili o valoare mai mare pentru blocurile electorale.

⁸ Alte acte legislative aplicabile includ Codul penal din 2002 și Codul contravențional din 2008, Codul serviciilor media audiovizuale din 2018, Legea din 2022 privind publicitatea, Legea din 2011 privind protecția datelor cu caracter personal (care va fi înlocuită începând cu 28.06.2026 de noua Lege 195/2024), Legea din 2000 privind cetățenia, Legea din 2001 privind organizarea administrativ-teritorială, Legea din 2008 privind adunările și Legea din 1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei. Regulamentele CEC din 2023 (unele revizuite în 2025) acoperă majoritatea aspectelor procesului electoral, inclusiv înregistrarea candidaților, listele electorale, campania electorală, finanțarea campaniei, soluționarea litigiilor electorale.

⁹ Inclusiv, PIDCP, ICERD, [Convenția din 1979 pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor](#) (CEDAW), [Convenția ONU din 2003 împotriva corupției](#), [Convenția din 2006 privind drepturile persoanelor cu dizabilități](#) (CRPD), [Convenția europeană din 1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale](#) (CEDO), Convenția-cadru din 1995 privind minoritățile naționale. În 2022, Republica Moldova a semnat al [doilea Protocol adițional](#) al Consiliului Europei [la Convenția privind criminalitatea informatică](#), iar în 2025 [Convenția-cadru privind inteligența artificială și drepturile omului, democrația și statul de drept](#). Republica Moldova este membră a Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Venetia) a Consiliului Europei și a Grupului de state împotriva corupției (GRECO).

¹⁰ Decizia CC din 2023 privind modificările la legislația care interzicea membrilor partidelor declarate anterior neconstituționale să fie aleși a concluzionat că interdicția era prea generală, neglijând circumstanțele individuale și lipsită de căi de atac eficiente și garanții împotriva deciziilor arbitrare. În urma deciziei din 2023, Parlamentul a promulgat Legea nr. 280 pe data de 4 octombrie, care modifică din nou Codul electoral, în încercarea de a pune în aplicare restricții mai restrânse aliniate la raționamentul Curții, însă CC [a declarat legea neconstituțională](#) în martie 2024, invocând limitări disproporționate ale drepturilor electorale. În 2025, Codul electoral a fost modificat prin Legea 112 (22 mai), Legea 130 (29 mai) și Legea 100 (13 iunie), aceasta din urmă modificând și LPP. Legea 109/2024 privind votul prin corespondență a fost modificată prin Legea 129 (29 mai) pentru a extinde aplicarea acesteia la alegerile parlamentare și pentru a include noi țări.

Codul electoral din 2022 și modificările sale ulterioare au pus în aplicare numeroase recomandări anterioare ale BIDDO și ale Comisiei de la Veneția, inclusiv consolidarea legislației privind finanțarea și supravegherea campaniilor electorale, modificarea legislației pentru a permite alegătorilor să semneze în sprijinul mai multor concurenți, clarificarea procedurilor de desemnare a candidaților și revizuirea procesului de desemnare a membrilor CEC pentru a spori imparțialitatea. Alte recomandări ale BIDDO și ale Comisiei de la Veneția privind aspecte-cheie rămân nesoluționate; acestea includ dispoziții mai clare și mai cuprinzătoare privind utilizarea abuzivă a resurselor administrative, eliminarea limitărilor dreptului de vot pentru persoanele cu dizabilități intelectuale sau psihosociale, extinderea reglementărilor privind finanțarea campaniei la terți și la activitățile online, asigurarea că soluționarea litigiilor legate de înregistrarea candidaților se încheie înainte de începerea campaniei, transparența proprietății mass-mediei scrise și online și normele privind contestarea rezultatelor alegerilor. Modificările frecvente ale legislației, inclusiv cu puțin timp înainte de aceste alegeri, au afectat certitudinea juridică și stabilitatea legislației electorale.¹¹

După cum s-a recomandat anterior, cadrul juridic electoral ar trebui revizuit pentru a aborda în mod cuprinzător toate recomandările restante ale BIDDO, în conformitate cu angajamentele OSCE și cu alte standarde internaționale. Orice efort de reformă ar trebui întreprins cu mult timp înainte de următoarele alegeri, într-un mod incluziv și transparent.

La scurt timp după decizia CC de confirmare a rezultatelor alegerilor prezidențiale și ale referendumului constituțional din 2024, majoritatea parlamentară PAS a inițiat un proiect de lege amplu, menit să abordeze corupția electorală și problemele conexe.¹² Legea a fost adoptată pe data de 13 iunie 2025, introducând modificări substanțiale la 13 legi, inclusiv Codul electoral, LPP, Codul penal și Codul contravențional. Partidele de opoziție au votat împotriva acestor amendamente. Deși acestea au fost examinate într-o manieră accelerată, au fost depuse eforturi pentru a organiza o dezbatere publică amplă și pentru a obține propuneri de modificare a legislației.¹³ Unii interlocutori ai MIOA BIDDO au exprimat anumite îngrijorări cu privire la caracterul substanțial al consultărilor din cauza anumitor deficiențe procedurale și a timpului limitat de revizuire din cauza diseminării tardive a proiectelor de modificare a legii.¹⁴

Legea 100/2025 a vizat consolidarea cadrului juridic al Republicii Moldova împotriva corupției electorale prin extinderea definiției corupției pasive și active pentru a include promisiunea de beneficii pentru a influența alegătorii, abordând astfel o gamă mai largă de practici corupte. Cadrul juridic referitor la campania electorală a fost, de asemenea, îmbunătățit prin introducerea unei interdicții privind campania electorală timpurie, interzicerea utilizării abuzive a organizațiilor caritabile în scopuri politice și limitarea campaniei electorale doar la concurenții înregistrați, cu impunerea unor sancțiuni administrative aferente. În conformitate cu o recomandare anterioară a BIDDO, o definiție a candidaților

---

¹¹ Paragrafele II.B. 3 și 4 din [Declarația interpretativă revizuită](#) a Comisiei de la Veneția [privind stabilitatea legii electorale](#). Par. II.B.6 prevede, de asemenea, că “odată ce alegerile au fost convocate, nu ar trebui să se facă nicio modificare a legislației electorale”, în timp ce majoritatea modificărilor recente au fost adoptate după 17 aprilie. A se vedea, de asemenea, punctul 60 din [Lista de verificare a](#) Comisiei de la Veneția din 2016 privind [statul de drept](#).

¹² Proiectul de lege 381 a fost înaintat Parlamentului pe data de 17 decembrie 2024. Un [aviz urgent al BIDDO privind proiectul de lege a](#) fost publicat pe data de 29 aprilie 2025. În plus, Legea 130, de modificare a Codului electoral și a LPP, a fost adoptată pe data de 29 mai fără consultare publică.

¹³ Procesul de adoptare a inclus două runde de consultări publice, a implicat o gamă variată de părți interesate (inclusiv ministere, agenții de stat, experți externi și organizații ale societății civile) și a luat în considerare mai multe modificări care au fost propuse. Versiunea finală a Legii 100/2025 a fost adoptată în a treia lectură cu 55 de voturi PAS pentru și 21 de voturi împotriva din partea Blocului Comuniștilor și Socialiștilor.

¹⁴ A se vedea [Avizul urgent al BIDDO privind proiectul de lege 381/2025](#).

independenți a fost elaborată, cerându-li-se să fi demisionat din orice partid politic cu cel puțin 70 de zile înainte de ziua alegerilor pentru a fi recunoscuți ca atare.¹⁵

Modificările recente cuprinse în Legea 100/2025 au abordat câteva dintre cele mai recente recomandări ale BIDDO, inclusiv consolidarea capacității instituționale și a coordonării pentru a combate cumpărarea de voturi și finanțarea ilicită a campaniilor, definirea mai precisă a candidaților independenți și introducerea unor motive explicite pentru refuzul înregistrării candidaților, cu posibilitatea de a corecta anumite deficiențe. Cu toate acestea, în ciuda unei anumite alinieri la recomandările din avizul urgent al BIDDO, o serie de probleme-cheie rămân nerezolvate.¹⁶ Acestea includ anumiți termeni din criteriile de interzicere a partidelor succesoare și definiția acestora, împreună cu cerința privind registrul partidelor, care ar putea permite o interpretare subiectivă.¹⁷ Noua obligație a partidelor de a menține și de a transmite un registru al membrilor de partid către CEC și Agenția pentru Servicii Publice (ASP) a fost confirmată printr-o hotărâre recentă a CC.¹⁸ Cu toate acestea, neprezentarea registrului necesar poate duce acum la limitarea activității partidelor, ceea ce pare disproporționat și nu corespunde standardelor internaționale.¹⁹

În plus, modificările recente au înăsprit normele privind activitatea partidelor și anularea înregistrării, care erau deja stricte și, în unele cazuri, formulate prea general. În special, acestea au introdus o interdicție asupra blocurilor camuflate, dar și asupra partidelor care sunt succesoare ale celor declarate

---

¹⁵ Pe data de 25 iulie 2024 a fost promulgată Legea nr. 195 privind protecția datelor, programată să intre în vigoare pe data de 23 august 2026, aliniată la dispozițiile [Regulamentului general european privind protecția datelor \(GDPR\)](#). Colectarea de documente de identitate și publicarea de date cu caracter personal pe internet vor deveni ilegale.

¹⁶ Modificările au abordat câteva recomandări [din Avizul urgent al BIDDO](#) privind proiectul de lege 381/2025. De exemplu, acestea au eliminat implicarea Serviciului de Informații și Securitate (SIS) și a CC în înregistrarea partidelor, au reformulat anumite norme și au stabilit în mod explicit că deciziile privind partidele succesoare vor fi luate de Curtea de Apel Chișinău (CCA), au afirmat în mod explicit că neregulile minore nu pot limita activitatea partidelor și că partidele trebuie să fie notificate și prezente la audierea CCA, au stipulat că acoperirea mediatică a conținutului extremist nu limitează jurnalismul legal, au specificat că persoanele neînregistrate nu pot colecta semnături. Cu toate acestea, majoritatea celorlalte recomandări nu au fost puse în aplicare, cum ar fi cele referitoare la utilizarea suspendării sau interzicerii asociațiilor/partidelor doar în ultimă instanță, pentru fapte penale clar definite legate de violență; protejarea libertății presei împotriva unor legi prea general formulate care ar putea bloca activitatea acesteia; prevenirea utilizării abuzive a legilor privind “extremismul”; menținerea restricțiilor aplicabile partidele pe criterii definite strict și bazate pe dovezi; aplicarea de sancțiuni proporționale; dizolvarea partidelor doar în cazuri extreme; asigurarea evaluării transparente a donațiilor în natură; permiterea adunărilor spontane fără notificare prealabilă; asigurarea ca măsurile speciale de supraveghere sunt legale, necesare și proporționale, și sub supraveghere judiciară.

¹⁷ În [Avizul urgent](#) privind proiectul de lege 381/2025, ODIHR a recomandat revizuirea dispozițiilor privind partidele succesoare pentru a asigura claritatea, securitatea juridică și conformitatea cu standardele internaționale. În mod specific, a recomandat eliminarea termenilor vagi precum “legături” și “asemănări substanțiale” și, în schimb, stabilirea unor criterii clare, obiective și definite strict pentru a determina când un partid se califică drept succesor al unuia care a fost interzis. ODIHR a subliniat, de asemenea, că orice restricții privind partidele succesoare ar trebui să se bazeze pe dovezi concrete și să fie justificate de o amenințare reală la adresa ordinii constituționale sau a principiilor democratice. În mod important, cerința privind dovezile a fost abordată în legea adoptată.

¹⁸ Într-o [decizie](#) din 12 septembrie 2025, CC a concluzionat că obligația de a menține un registru al membrilor de partid și de a-l prezenta periodic autorităților competente este în interesul transparenței și al democrației și nu poate fi considerată, în sine, o măsură contrară Constituției.

¹⁹ În conformitate cu articolul 11 din [Convenția Europeană a Drepturilor Omului \(CEDO\)](#) și cu articolul 22 din PIDCP, orice limitare impusă drepturilor partidelor politice trebuie să fie necesară într-o societate democratică, proporțională ca natură și timp și eficientă în atingerea scopului său specificat. A se vedea, de asemenea, Avizul urgent al BIDDO și [Orientările BIDDO și ale Comisiei de la Veneția din 2020](#) privind reglementarea partidelor politice, alineatul (50): “Necesitatea restricțiilor trebuie să fie analizată cu atenție. Limitarea aleasă trebuie să fie proporțională și mijlocul cel mai puțin intruziv pentru atingerea obiectivului respectiv.” Mai mult, [Avizul comun](#) al BIDDO și al Comisiei de la Veneția cu privire la proiectul de cod electoral menționează că “motivele de anulare a înregistrării candidaților ar trebui revizuite, iar aceste măsuri ar trebui să se aplice în ultimă instanță doar împotriva celor mai grave acțiuni care nu pot fi remediate prin alte mijloace”.

neconstituționale (a se vedea *înregistrarea candidaților*).²⁰ Astfel de măsuri au precedente în unele sisteme juridice europene, însă restricțiile privind partidele politice sunt permise numai în cazuri excepționale, trebuie să constituie o ultimă soluție și trebuie să fie definite în mod strict, să urmărească un scop legitim (cum ar fi protejarea ordinii democratice sau a drepturilor fundamentale) și să fie proporționale și necesare pentru a proteja democrația.²¹

V. ADMINISTRAREA ALEGERILOR

Alegerile parlamentare au fost administrate de CEC, 37 de Consilii Electorale de Circumscripție (CEdC-uri) și 2 274 de Birouri Electorale ale Secțiilor de Votare (BESV), inclusiv 301 secții de votare în 41 de țări pentru votul din afara țării și prin corespondență.²² CEC este o structură permanentă numită în 2021 cu un mandat de cinci ani, formată din nouă membri, unul fiind numit de Președinte și opt de Parlament în mod proporțional reprezentării partidelor, adică cinci membri numiți de majoritatea parlamentară și trei membri numiți de opoziție. Mecanismul nou de numiri, menit să sporească independența și imparțialitatea instituțională a CEC-ului în conformitate cu o recomandare anterioară BIDDO va fi pus în aplicare începând cu 2026.²³ Cinci membri ai CEC, inclusiv Președintele, sunt femei.

Membrii CEdC-urilor (cu excepția președintelui permanent) sunt desemnați înainte de fiecare alegere de către consiliile locale, instanțele raionale și partidele parlamentare. BESV sunt structuri temporare numite de consiliile locale și de partidele parlamentare. Toți funcționarii electorali trebuie să fie certificați de CEC.²⁴ Femeile au reprezentat 72% din membrii CEdC-urilor și 59% din președinții CEdC-urilor.

CEC a administrat pregătirile tehnice pentru aceste alegeri în mod eficient, respectând în mare parte termenele legale. Sesiunile CEC au fost anunțate în prealabil, deschise observatorilor și mass-media, transmise în direct și disponibile online. Deciziile au fost publicate pe site-ul CEC, în mare parte în timp util, amplificând astfel transparența. Cu toate acestea, publicarea proceselor-verbale ale sesiunilor a avut loc cu întârzieri semnificative, iar multe dintre acestea nu erau disponibile. De asemenea, unele regulamente importante au fost adoptate sau modificate cu întârziere, ceea ce a generat, pe alocuri,

²⁰ În conformitate cu o decizie a CC din 2014, care a susținut că este necesar să se excludă asocierea informală între partidele politice care desfășoară activități electorale comune, fără a se înregistra oficial ca bloc electoral, aceste "blocuri camuflate" sunt acum interzise.

²¹ A se vedea articolul 11 din [CEDO](#) și articolul 22 din PIDCP. În [cauza Ignatencu și Partidul Comunist Român c. României \(2020\)](#), Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a confirmat refuzul de a înregistra un partid considerat succesorul fostului Partid Comunist totalitar, considerând că motivele autorităților sunt relevante, suficiente, iar măsura proporțională. Cu toate acestea, Curtea a reiterat faptul că astfel de măsuri drastice, cum ar fi dizolvarea partidului sau refuzul înregistrării, sunt justificate numai în cele mai grave cazuri ([Herri Batasuna și Batasuna c. Spaniei, 2009](#), § 78; [Linkov c. Republicii Cehe, 2006](#), § 45). A se vedea, de asemenea, [2020 OSCE/ODIHR și Orientările Comisiei de la Venetia](#) privind reglementarea partidelor politice.

²² Patru BESV-uri din 301 au primit voturi prin corespondență din 10 țări: Australia, Canada, Finlanda, Islanda, Japonia, Noua Zeelandă, Norvegia, Coreea de Sud, Suedia și Statele Unite ale Americii (SUA).

²³ Noua formulă introdusă de Codul electoral 2022 cuprinde șapte membri ai CEC desemnați câte unul de către Președinte, Ministerul de Interne, Consiliul Superior al Magistraturii, societatea civilă, opoziția parlamentară și doi de către partidul de guvernământ.

²⁴ În prezent, potrivit Centrului de instruire continuă în domeniul electoral (CICDE), există 27 338 de certificate individuale valabile. Între 10 aprilie și 26 septembrie 2025, CICDE a organizat 565 de examene: 383 cu prezență fizică și 182 în săli virtuale; 9 570 de participanți au susținut examenul, iar 7 764 l-au promovat (82,31 %).

întârzieri în ceea ce privește sesiunile de instruirile și revizuirea materialelor de instruire pentru autoritățile electorale de nivel inferior.²⁵

Majoritatea părților interesate și-au exprimat încrederea în ceea ce privește integritatea, competența și eficiența CEC. Sesiunile CEC au fost substanțiale, profesionale și colegiale, iar majoritatea deciziilor au fost motivate în mod adecvat și adoptate prin consens. Cu toate acestea, în cazul unor chestiuni mai controversate, CEC a ajuns adesea la decizii divizate conform orientării politice; acest lucru a generat anumite preocupări cu privire la imparțialitatea și independența membrilor. Unele dintre aceste decizii se refereau la deschiderea unui număr mai mic de secții de votare în Federația Rusă și pentru alegătorii care locuiesc pe malul stâng al râului Nistru (Transnistria) în comparație cu ciclurile electorale anterioare, inclusiv numărul de buletine de vot tipărite pentru Transnistria.

Pe baza participării anterioare, a preînregistrării, precum și a informațiilor de la Ministerul Afacerilor Externe, CEC a deschis 301 secții de votare în străinătate.²⁶ De asemenea, CEC a decis să înființeze 12 BESV-uri pentru alegătorii din Transnistria, un număr semnificativ mai mic comparativ cu alegerile prezidențiale din 2024, când au fost înființate 30 de BESV-uri. Potrivit CEC, decizia s-a bazat în mare parte pe participarea alegătorilor la ultimele trei alegeri. Serviciul de Informații și Securitate (SIS) a explicat că a recomandat doar 8 BESV-uri pe baza preocupărilor legate de securitate și de cumpărarea de voturi, precum și a datelor anterioare privind participarea la vot. Pe data de 9 septembrie, CEC a aprobat un număr total de 23 500 de buletine de vot pentru cele 12 BESV-uri transnistrene, o reducere față de cele 90 000 de buletine de vot din 2024. Toți cei trei membri ai CEC din opoziție au emis o opinie separată cu privire la decizie, în timp ce organizațiile de observatori naționali, precum Promo-LEX, au menționat în rapoartele sale că reducerea numărului de secții de votare și de buletine de vot e posibil să fi limitat accesul alegătorilor, să fi dus la cozi lungi și să fi descurajat participarea.²⁷ În cele din urmă, CEC a raportat că, în ziua alegerilor, două BESV-uri transnistrene au rămas fără buletine de vot, iar alegătorii au fost redirecționați către alte BESV-uri.

Pe data de 25 septembrie, CEC a decis, la recomandarea serviciilor de securitate, să relocalizeze 5 din cele 12 secții de votare pentru alegătorii din Transnistria în zone urbane situate la cel puțin 30 de kilometri de zona de securitate.²⁸ În plus, adresele exacte ale noilor secții de votare au fost anunțate abia pe data 26 septembrie, cu două zile înainte de alegeri, limitând astfel informarea alegătorilor. Toți cei trei membri ai CEC numiți de opoziție au criticat informarea tardivă cu privire la această chestiune (difuzată cu aproximativ 14 minute înainte de sesiunea CEC în care a fost examinată) și au emis o opinie

²⁵ De exemplu, Regulamentul privind acreditarea observatorilor a fost adoptat la două săptămâni după începerea perioadei electorale. Regulamentele privind desemnarea și înregistrarea candidaților, precum și cel privind reprezentanții candidaților au fost modificate și aprobate pe data de 10 iulie, adică cu patru zile înainte de începerea perioadei electorale. Mai multe regulamente și instrucțiuni referitoare la listele electorale, procedurile din ziua alegerilor, votul mobil etc. au apărut, de asemenea, târziu în proces.

²⁶ Dintre acestea, în Federația Rusă au fost deschise două BESV-uri, același număr ca la alegerile prezidențiale din 2024, dar în scădere față de 17 la alegerile parlamentare din 2021, din motive de securitate invocate. Propunerea membrilor opoziției din cadrul CEC de a înființa cinci secții de votare în Federația Rusă (două la Moscova și câte una la Sankt Petersburg, Yaroslavl și Surgut) nu a fost aprobată.

²⁷ A se vedea [Raportul Promo-LEX nr. 3](#) al misiunii de observare a alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025 (29 august - 10 septembrie 2025), p. 15.

²⁸ Inspectoratul General al Poliției (IGP) a avertizat cu privire la riscuri grave de securitate, inclusiv posibile amenințări cu bombă și provocări în ziua alegerilor. Cinci BESV-uri din localitățile din raioanele Anenii Noi, Căușeni și Dubăsari au fost mutate în orașele Anenii Noi, Căușeni și Chișinău, în timp ce locații de rezervă au fost desemnate pentru alte BESV-uri din zonă. IGP a explicat MOA BIDDO că serviciile de urgență trebuie să aibă acces deplin la toate secțiile de votare, ceea ce nu a fost asigurat la locațiile inițiale ale BESV-urilor, care se aflau în zona de securitate, necesitând autorizație din partea Comisiei Unite de Control.

separată, susținând că distanțele de deplasare mai mari, de aproximativ 50 km, ar putea descuraja participarea la vot, creând riscuri de împiedicare a dreptului lor constituțional de a vota.²⁹

Ar putea fi luată în considerare revizuirea aranjamentelor cu privire la vot pentru alegătorii care locuiesc în Transnistria, inclusiv criteriile de stabilire a numărului de secții de votare și distribuirea buletinelor de vot, precum și amplasarea secțiilor de votare, pentru a se garanta că, ținând cont de aspectele legate de securitate, se permite totodată acestor alegători să își exercite în mod efectiv dreptul de vot.

CEdC-urile și BESV-urile au fost stabilite în conformitate cu termenul legal și au primit suficiente resurse și sprijin logistic din partea autorităților. În general, CEdC-urile au fost bine organizate și în mod profesionist, iar sesiunile CEdC-urilor la care au participat observatorii pe termen lung ai MIOA BIDDO au fost colegiale. Contribuind la transparență, deciziile CEdC-urilor au fost afișate la sediul acestora, publicate pe paginile de Facebook ale consiliilor electorale de circumscripție, pe site-urile administrației locale și ale CEC. Cu toate acestea, două CEdC-uri (Găgăuzia și Taraclia) s-au confruntat cu provocări semnificative în ceea ce privește componența completă a unor BESV-uri, din cauza numărului redus de candidaturi din partea partidelor. După expirarea termenului de constituire a BESV-urilor, consiliile electorale de circumscripție au luat decizii pentru a adăuga membrii care lipseau. CEC a prelungit termenul de certificare cu încă trei săptămâni pentru a permite numirea noilor membri. Când numărul de membri a trebuit completat de către CEC, integritatea membrilor nominalizați a fost verificată, iar candidații nu au fost selectați în cazul în care aceștia erau subiectul unor investigații legate de cumpărarea voturilor.

În perioada premergătoare alegerilor, infrastructura digitală a guvernului s-a confruntat cu o intensificare a atacurilor cibernetice, ceea ce a făcut din securitatea cibernetică o preocupare majoră. Cu sprijinul partenerilor internaționali, autoritățile au introdus un cadru bazat pe evaluarea riscurilor pentru identificarea și atenuarea amenințărilor. În plus, Sistemul Informațional Automatizat de Stat „Alegeri” (SIAS) al CEC, care gestionează mai multe aplicații, este protejat de Serviciul pentru Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică (STISC) pentru a asigura un cadru de securitate coerent. Potrivit CEC și STISC, acesta din urmă nu are acces la datele electorale și asigură doar securitatea sistemului. Cu toate acestea, unii interlocutori ai MIOA BIDDO au pus la îndoială aceste informații și au invocat riscuri potențiale de încălcare a securității datelor. În decembrie 2023, prin hotărâre de guvern a fost înființată Agenția de Securitate Cibernetică (ASC) pentru a supraveghea gestionarea riscurilor, promovând cele mai bune practici pentru gestionarea incidentelor cibernetice și operând echipa națională de intervenție în incidente de securitate informatică. În perioada electorală, aceasta a reușit să identifice și să închidă în mod eficient un site pretins în mod fraudulos al CEC, creat pe un domeniu similar. În perioada premergătoare alegerilor și, în special, în săptămâna dinaintea acestora, CEC a fost ținta unor campanii de dezinformare care urmăreau să submineze credibilitatea sa publică.³⁰

Autoritățile ar putea continua să integreze rezistența în strategiile lor de securitate cibernetică prin consolidarea infrastructurii, alocarea de resurse umane și instruire adecvată și furnizarea către public de informații suficiente cu privire la eforturile și răspunsurile în materie de securitate cibernetică; în acest sens, sunt esențiale răspunsuri transparente și bine pregătite.

Prin intermediul Centrului de instruire continuă în domeniul electoral (CICDE), CEC a desfășurat un program amplu de instruire cu prezență fizică pentru toți membrii CEdC-urilor și pentru majoritatea

²⁹ Locațiile alternative propuse de membrii CEC din opoziție în Criuleni, Vadul lui Vodă și Bulboaca au fost considerate mai apropiate și mai bine conectate prin rute de transport, dar au fost în cele din urmă respinse de majoritate deoarece rămân în zona de securitate și s-ar confrunta cu aceleași constrângeri de intervenție pentru serviciile de urgență.

³⁰ Aceasta a inclus [dezinformarea](#) împotriva președintei CEC, un [atac cibernetic](#) documentat și o [campanie de dezinformare](#) cu privire la buletinele de vot prin corespondență.

membrilor BESV-urilor. Ședințele de instruire pentru BESV-uri observate de observatorii pe termen lung ai MIOA BIDDO au fost evaluate ca fiind bine organizate și interactive. În plus, au fost organizate cursuri de instruire pentru operatorii BESV-urilor, registratorii Registrului de Stat al Alegătorilor (RSA), forțele de ordine, societatea civilă și mass-media. CEC și CICDE au lansat campanii cuprinzătoare de educare și informare a alegătorilor, inclusiv podcast-uri, videoclipuri și postări pe rețelele sociale în limbile română, rusă, găgăuză, bulgară, ucraineană și romă, cu subtitrare și interpretare în limbajul semnelor. Inspectoratul General al Poliției a lansat o campanie de sensibilizare împotriva corupției electorale și a înființat o “linie telefonică dedicată” pentru raportarea cazurilor conexe.

VI. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR

În Republica Moldova există înregistrarea pasivă a alegătorilor, bazată pe date extrase din Registrul Populației ținut de ASP. Registrul de Stat al Alegătorilor (RSA) este menținut și actualizat zilnic de CEC. Cetățenii care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor sunt eligibili să voteze, cu excepția celor privați de dreptul de vot printr-o hotărâre a instanței pe motiv de dizabilitate intelectuală sau psihosocială;³¹ acest lucru fiind în contradicție cu standardele internaționale și cu recomandările anterioare ale BIDDO și ale Comisiei de la Veneția.³²

Pentru a asigura sufragiu egal în conformitate cu standardele internaționale, restricțiile exercitării dreptul de vot pe motiv de dizabilități intelectuale sau psihosociale ar trebui să fie eliminate, după cum s-a recomandat anterior.

Pe data de 1 septembrie, RSA includea 3 299 396 de alegători, cu 2 763 678 în listele electorale. 258 624 de alegători fără domiciliu și reședință, inclusiv cei care au emigrat în străinătate, și cei 277 094 de alegători înregistrați cu reședința în Transnistria, nu au fost incluși în listele electorale principale, dar ar putea fi adăugați în listele electorale suplimentare în ziua alegerilor.³³

Interlocutorii MIOA BIDDO nu au exprimat preocupări semnificative cu privire la acuratețea și caracterul incluziv al registrului electoral. Cu toate acestea, persistă probleme de lungă durată în ceea ce privește înregistrările persoanelor decedate, inclusiv a alegătorilor care locuiesc în străinătate sau în Transnistria, deoarece mecanismul de excludere a acestora din RSA depinde în mare măsură de raportarea acestor schimbări din partea familiilor. În plus, unii alegători nu au domiciliul sau reședința înregistrată, precum și documente de identificare, acest lucru afectând în special populația romă. Deși în 2019 a fost instituit un registru unificat de adrese, CEC a menționat că unele documente de identificare reflectă ocazional nume de străzi și adrese învechite.

Autoritățile ar trebui să caute să facă în continuare eforturi de îmbunătățire a preciziei listelor electorale prin dezvoltarea unor mecanisme mai bune de eliminare a datelor persoanelor decedate din Registrul alegătorilor. Acestea ar putea include raportarea obligatorie prin lege și în timp util sau

³¹ Conform CEC, 635 de persoane nu pot participa la alegeri, pe baza unei hotărâri judecătorești, fiind sub tutelă juridică.

³² Articolele 12 și 29 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD) prevăd că “statele părți trebuie să recunoască faptul că persoanele cu dizabilitate se bucură de capacitate juridică în condiții de egalitate cu ceilalți în toate aspectele vieții” și să le asigure “dreptul și posibilitatea [...] de a vota și de a fi alese”. Paragraful 48 din Comentariul general nr. 1 la articolul 12 din CDPD prevede că “capacitatea de luare a deciziilor a unei persoane nu poate constitui o justificare pentru nicio excludere a persoanelor cu handicap de la exercitarea [...] dreptului de a vota [și] a dreptului de a fi ales”.

³³ Un număr total de 342 244 de alegători au votat pe liste electorale suplimentare, fiind adăugați în ziua alegerilor. Codul electoral prevede verificarea electronică a datelor alegătorilor în ziua alegerilor în raport cu registrul centralizat, pentru a garanta împotriva votului multiplu.

transmiterea automată a datelor de deces de la instituțiile relevante către Registrul de stat al alegătorilor.

Alegătorii din străinătate au avut opțiunea de preînregistrare voluntară online pentru votul cu prezență fizică sau de preînregistrare în mod obligatoriu pentru votul prin corespondență. Până la termenul limită din 14 august, fuseseră trimise 16 145 de cereri pentru votul cu prezență fizică la BESV-urile din străinătate și 2 606 pentru votul prin corespondență.³⁴ Unii interlocutori ai MIOA, inclusiv CEC, și-au exprimat îngrijorarea cu privire la utilizarea abuzivă a datelor cu caracter personal. A fost sugerat că datele cu caracter personal ale alegătorilor au fost compromise prin intermediul instrumentelor online legate de sistemele de cumpărare a voturilor, cum ar fi aplicațiile Promsvyazbank, TAITO și Telegram, afiliate apărării ruse, și utilizate pentru preînregistrare, în special în legătură cu alegătorii din Federația Rusă, care au crescut considerabil în timpul acestor alegeri.³⁵

Legislația asigură transparență și accesibilitate suficientă a listelor electorale, cu obligația afișării publice a listelor la BESV-uri cel târziu pe data de 8 septembrie și cu posibilitatea verificării online a listelor. Alegătorii, reprezentanții concurenților electorali și observatorii au putut verifica dacă datele din listele electorale sunt corecte și au putut depune cereri de corectare la BESV-uri până pe data de 21 septembrie. Reprezentanții MIOA BIDDO au observat că listele electorale au fost puse la dispoziție în BESV-uri la cerere, deși puțini alegători și-au arătat dorința de a verifica corectitudinea datelor, mai ales ca aveau posibilitatea de a face acest lucru online.

VII. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR

Alegătorii eligibili au dreptul de a fi aleși, cu excepția militarilor activi, a deținuților care își execută pedeapsa în sistemul penitenciar, a persoanelor cu cazier judiciar curent ce cuprinde infracțiuni comise cu intenție și a persoanelor private de dreptul de a ocupa funcții de răspundere printr-o hotărâre definitivă a instanței. Cetățenii pot candida pe liste de partid/bloc sau ca independenți. Procesul de desemnare a candidaților a avut loc între 20 iunie și 19 august. Pentru a-și depune candidatura, candidații independenți au trebuit să obțină semnături din partea alegătorilor.³⁶

Noile modificări legislative au obligat partidele politice să transmită la ASP listele cu membrii organelor executive centrale până la 14 iulie, la începutul perioadei electorale, pentru ca aceștia să fie considerați eligibili să candideze. La data menționată, CEC a publicat lista candidaților eligibili, pe baza datelor primite de la ASP. Din totalul celor 66 de partide oficial înregistrate, 39 au fost declarate eligibile integral (25) sau parțial (14) pentru participarea la alegeri. Ulterior deciziilor privind eligibilitatea a 6 partide, numărul acestora a fost redus la 33.

În general, interlocutorii MIOA BIDDO au fost de acord cu verificarea eligibilității efectuată de ASP, subliniind totodată inactivitatea anumitor partide. Cu toate acestea, unii au invocat aplicarea selectivă a legii și au atras atenția asupra termenelor scurte de transmitere a informațiilor. Două partide, în special, au fost afectate de noile reglementări care impun obținerea unei confirmări prealabile din partea ASP. Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM) a depus contestație împotriva deciziei CEC, care a stabilit că partidul nu îndeplinește condițiile de eligibilitate din cauza depunerii documentelor la ASP după termenul prevăzut de lege. Decizia a fost anulată inițial de CCA, însă Curtea Supremă de Justiție

³⁴ În cele din urmă, CEC a confirmat înregistrarea a 2 472 de alegători pentru votul prin corespondență.

³⁵ La aceste alegeri, 13 000 de alegători din Federația Rusă s-au preînregistrat, față de 1 125 în cazul alegerilor prezidențiale de anul precedent. Unii interlocutori ai MIOA BIDDO au indicat că majorarea numărului de alegători ar putea fi planificată de către susținătorii extinderii numărului de secții de votare în Federația Rusă.

³⁶ Pentru candidaturile de sex masculin, pragul minim de semnături era de 2 000, iar cel maxim de 2 500, în timp ce pentru candidaturile de sex feminin acestea erau de 1 000 și respectiv 2 500. Candidații independenți nu trebuiau să fie membri ai vreunui partid politic, să fi fost membri în ultimele 70 de zile anterioare alegerilor și nici să fi oferit sprijin public vreunui partid în această perioadă.

(CSJ) a menținut-o în cele din urmă. Într-un alt caz, deși ASP confirmase inițial eligibilitatea Partidului Democrat Modern din Moldova, aceasta a fost ulterior revocată pe baza datelor primite de la autoritățile de securitate competente, determinând refuzul înregistrării partidului.

Pe baza hotărârii instanțelor,³⁷ înregistrarea Blocului Victoria a fost respinsă de CEC, iar activitățile celor patru partide care îl formau, considerate “partide succesoare”, au fost restricționate temporar pe durata campaniei, fără notificare prealabilă, printr-o decizie a CCA din data de 19 august, care a fost ulterior contestată.³⁸ Decizia a fost adoptată ca urmare a moțiunii depuse de Ministerul Justiției, vizând dizolvarea partidelor presupuse a fi succesoarele partidului neconstituțional Șor. Curtea Supremă de Justiție (CSJ) a respins recursul acestora împotriva restricției temporare, care rămâne în vigoare până la o decizie finală a CCA, aflată, la momentul redactării prezentului raport, în așteptare. În consecință, aceste partide nu au fost înregistrate ca și concurenți electorali.

Până pe data de 19 august, CEC a recepționat cereri din partea a 5 blocuri electorale, 23 de partide politice și 20 de candidați independenți, dintre care numai 7 au returnat foile de semnături. În urma examinării cererilor, CEC a înregistrat 4 blocuri electorale, 15 partide politice și 4 candidați independenți, oferind alegătorilor o gamă largă de opțiuni din spectrul politic. Partidele Uniunea Centristă din Moldova, „Pentru oameni, natură și animale”, Moldova Mare și Noua Opțiune Istorică au fost respinse din cauza neîndeplinirii cerinței privind cota de gen, după ce anumite candidaturi au fost eliminate de pe liste pentru nerespectarea reglementărilor de înregistrare.³⁹

În 2025, termenele pentru examinarea și soluționarea contestațiilor referitoare la înregistrarea candidaților au fost ajustate conform recomandărilor anterioare înaintate de BIDDO. Totuși, aceste modificări continua să nu protejeze întru totul dreptul la o cale de atac eficientă, întrucât nu asigură timpul necesar pentru ca toate contestațiile să fie soluționate înainte de debutul campaniei.⁴⁰ Printre aceste cazuri, Noua Opțiune Istorică a fost inclusă pe lista candidaților pe 4 septembrie, în urma reexaminării de către CEC ca urmare a unei decizii a CCA. Ulterior, la 5 septembrie, CSJ a emis o hotărâre prin care Moldova Mare a fost înregistrată de CEC (a se vedea secțiunea Soluționarea contestațiilor electorale).

În examinarea acestor decizii, CEC a adoptat uneori o abordare formalistă și selectivă și nu a comunicat întotdeauna în prealabil și clar deficiențele ce puteau fi corectate. Deși CEC a oferit îndrumări în anumite cazuri, a subliniat că nu este responsabilă de asistarea concurenților în completarea corectă a cererilor. În plus, anumite cerințe noi privind înregistrarea candidaților s-au dovedit excesiv de împovărătoare. De exemplu, obligativitatea ca toți candidații de pe liste să se prezinte personal la sediul CEC din Chișinău a reprezentat o provocare pentru cei care locuiesc în afara orașului sau în străinătate, contrazicând principiul egalității de șanse și dreptul de a candida.⁴¹

³⁷ Curtea stabilește dacă un partid poate fi considerat ‘succesor’ prin analiza legăturilor și asemănarilor semnificative cu un partid declarat neconstituțional, în cazul în care există probe care indică intenția partidului nou sau înregistrat de a continua sau relua activitățile partidului interzis.

³⁸ Pe 2 septembrie, Renaștere, Șansa, Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei și Partidul Victoria au depus contestații la Curtea Constituțională privind constituționalitatea unor noi dispoziții legale referitoare la definirea partidelor succesoare ale partidelor neconstituționale și aplicarea măsurilor temporare de limitare a activității partidelor; decizia CC este încă așteptată. Măsura preventivă de restricționare temporară a activității unui partid a fost, de asemenea, contestată de Partidul Inima Moldovei în cadrul audierilor conexe și respinsă ca inadmisibilă de CC pe data de 25 septembrie.

³⁹ Legea prevede că nerespectarea cotei de gen constituie unul dintre motivele pentru care înregistrarea poate fi refuzată.

⁴⁰ Curtea Supremă de Justiție a soluționat toate cele 9 recursuri referitoare la înregistrarea candidaților în perioada 29 august - 11 septembrie, ultimul caz fiind închis pe data de 11 septembrie.

⁴¹ Punctul 7.5 din [Documentul de la Copenhaga din 1990](#) prescrie statelor participante să “respecte dreptul cetățenilor de a candida la funcții politice sau publice, individual sau ca reprezentanți ai partidelor sau organizațiilor politice, fără discriminare”

Pentru respectarea principiului egalității de șanse, atât legea, cât și modul său de aplicare trebuie să garanteze candidaților posibilitatea de a remedia întotdeauna eventualele deficiențe în cereri, în conformitate cu standardele internaționale. Cerințele considerate excesiv de împovărătoare, inclusiv obligativitatea prezentării personale a candidaților pentru înregistrare, ar trebui reevaluate.

Toate listele înregistrate au respectat cerințele legale privind cota de gen și regulile de plasare a candidaților. Dintre cei 1 403 candidați înregistrați, aproximativ 43% au fost femei, însă doar 3 din cele 19 entități politice participante la alegeri au fost conduse de o femeie.

Pe data de 19 septembrie, Ministerul Justiției a adresat o solicitare către CCA pentru limitarea activităților Partidului Inima Moldovei (parte a Blocului Patriotic) pentru o perioadă de 12 luni,⁴² ca urmare a unei notificări din partea CEC, care semnală presupusa finanțare ilegală a partidului și conexiunile acestuia cu Partidul Șor, declarat neconstituțional.⁴³ Pe 25 septembrie, CCA a aprobat solicitarea Ministerului Justiției. În consecință, CEC a exclus pe 26 septembrie candidații Partidului Inima Moldovei de pe lista Blocului Patriotic și a cerut revizuirea listei de candidați în termen de 24 de ore, în conformitate cu cerințele privind cota de gen.⁴⁴ Pe 27 septembrie, Curtea Supremă de Justiție a confirmat, în apel, decizia CCA.⁴⁵

Pe 26 septembrie, în urma unei plângeri din partea Partidului Social Democrat European (PSDE) și a notificărilor transmise de diferite agenții de aplicare a legii și servicii de informații, CEC a luat decizia de a anula înregistrarea Partidului Moldova Mare. Notificările semnalau multiple presupuse încălcări grave, precum utilizarea de fonduri nedeclarate, finanțare străină, oferirea de mită alegătorilor și cooperarea cu partide identificate ca succesoare ale partidului neconstituțional Șor. De asemenea, CEC a solicitat Ministerului Justiției de a evalua posibilitatea inițierii procedurilor de restricționare a activității partidului. În ziua alegerilor, recursul Partidului Moldova Mare împotriva deciziei CEC a fost respins de ambele instanțe, CCA și CSJ, cu doar câteva ore înainte de închiderea secțiilor de votare, confirmând astfel excluderea partidului.⁴⁶ Având în vedere momentul ales, impactul asupra eligibilității

⁴² În conformitate cu articolul 21 alineatul (1) din LPP, activitatea unui partid politic poate fi limitată în cazul în care acțiunile sale aduc prejudicii grave pluralismului politic sau principiilor democratice fundamentale și, în conformitate cu alineatul (5), în perioada de limitare a activității unui partid politic, acestuia îi este interzisă participarea individuală sau în comun la alegeri. În plus, Ministerul Justiției a solicitat, de asemenea, ca măsură de precauție, limitarea temporară a activității până la o decizie finală a CCA pe fond, argumentând că activitățile ilegale ale partidului prezentau un risc real și iminent de a aduce prejudicii ireparabile valorilor democratice și statului de drept.

⁴³ În plus, în urma unei plângeri din partea ALDE împotriva Partidului Inima Moldovei, CEC a concluzionat că, deși nu poate confirma în mod concludent încălcări grave ale normelor de finanțare de către Partidul Inima Moldovei sau Blocul Patriotic, persistă suspiciuni rezonabile cu privire la finanțarea acestora. Prin urmare, CEC a emis un avertisment blocului ca măsură preventivă pentru a asigura respectarea strictă a regulilor de finanțare, recunoscând că, deși suma exactă a finanțării ilegale nu este clară, prezența acesteia este suspectată. A fost dispus un control financiar aprofundat și a fost notificat Ministerul Justiției.

⁴⁴ Ca urmare a acestei decizii, Blocul Patriotic a exclus 30 de candidați de pe lista sa, inclusiv 26 de la Partidul Inima Moldovei. În plus, patru candidați au fost eliminați pentru a respecta cota de gen.

⁴⁵ [Decizia CSJ](#) a respins recursul, a menținut decizia CCA ca fiind întemeiată și a concluzionat că informațiile furnizate de SIS potrivit cărora partidul a primit aproximativ 1,2 milioane EUR de la “organizația criminală Șor” erau întemeiate, “deoarece sursa este o instituție abilitată prin lege să furnizeze date privind securitatea națională, iar gravitatea faptelor impune intervenția judiciară”. CSJ a remarcat, de asemenea, că pentru o măsură provizorie standardul de probă nu este cel “dincolo de orice îndoială” (ca în procedurile penale), ci plauzibilitatea (aparența de drept) și pericolul demonstrat prin dovezi serioase și consistente. “Informațiile coroborate de la SIS, CNA, Procuratură și CEC (avertisment, o misiune complexă de control, termene scurte de depunere a documentelor) descriu o imagine convergentă a riscului actual pentru procesul electoral.

⁴⁶ A se vedea [decizia CCA](#) și [decizia Curții Supreme](#) de pe data de 28 septembrie.

celor două partide a afectat certitudinea juridică privind statutul concurenților electorali și a limitat dreptul lor de a accesa o cale de atac eficientă, contrar standardelor internaționale aplicabile.⁴⁷

Pentru garantarea dreptului concurenților la o cale de atac eficientă, cadrul legal ar trebui ajustat astfel încât sancțiunile cu efect ireversibil asupra drepturilor politice, inclusiv a dreptului de a fi ales, să fie aplicate doar dacă timpul permite exercitarea efectivă a cailor de atac sau să fie suspendate până la finalizarea procedurii de contestare. Pentru a preveni anularea arbitrară a înregistrării candidaților, deciziile trebuie să se întemeieze pe probe solide, relevante și suficiente.

VIII. CAMPANIA ELECTORALĂ

Campania electorală oficială s-a desfășurat între 29 august și 26 septembrie, încheindu-se la miezul nopții, cu o zi înainte de ziua alegerilor. Aceasta a fost competitivă, iar libertățile fundamentale de exprimare și de întrunire au fost, în general, respectate. În afară de câteva incidente izolate, partidele și candidații au avut posibilitatea să-și transmită programele electorale fără restricții.

Având în vedere că legea autorizează activități politice preelectorale care nu implică apeluri directe la vot, anumite partide au desfășurat astfel de inițiative înainte de debutul campaniei oficiale, ceea ce a condus la depunerea unor plângeri privind campania electorală prematură.⁴⁸ De asemenea, MIOA BIDDO a observat câteva incidente limitate în care perioada de tăcere electorală nu a fost respectată.

Campania electorală a început cu un ritm redus, intensificându-se în ultimele săptămâni. PAS, Blocul Patriotic, Blocul Alternativa, Partidul Nostru (PN), Respect Moldova, Coaliția pentru Unitate și Prosperitate, Democrația Acasă, PSDE și Moldova Mare au fost printre cei mai vizibili și activi concurenți. Aceștia s-au concentrat pe mitinguri, întâlniri comunitare în interior și exterior, campanii din ușă în ușă și distribuirea de broșuri pentru a atrage alegători. Mai multe cazuri de difuzare ilegală a materialelor de campanie au fost raportate de către diverși concurenți.⁴⁹ Campania PAS s-a axat pe prezentarea realizărilor proprii și pe angajamentul față de integrarea europeană, în timp ce partidele de opoziție și-au concentrat mesajele pe criticile aduse guvernului, pe promovarea valorilor tradiționale și a dezvoltării. Unele partide au pledat pentru întărirea legăturilor cu Federația Rusă. Probleme precum ingerința externă, corupția și situația economică au constituit, de asemenea, subiecte majore în campanie.

⁴⁷ A se vedea art. 13 din CEDO: “ orice persoană ale cărei drepturi și libertăți prevăzute de Convenție au fost încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei autorități naționale, inclusiv atunci când încălcarea a fost săvârșită de funcționari în exercitarea atribuțiilor lor. Punctul 5.10 al Documentului de la Copenhaga (1990) invită statele participante să garanteze posibilitatea unei căi de atac efective împotriva deciziilor administrative, pentru protejarea drepturilor fundamentale și menținerea integrității juridice”. Curtea Europeană a Drepturilor Omului [Abil c. Azerbaidjan](#) (5 martie 2020) “ pentru a evita descalificarea arbitrară a candidaților, procedurile interne relevante trebuie să prevadă garanții adecvate care să protejeze concurenții împotriva acuzațiilor nefondate sau abuzive privind comportamentul electoral. Deciziile de descalificare ar trebui să se întemeieze exclusiv pe probe clare, pertinente și suficiente ale unui astfel de comportament necorespunzător.

⁴⁸ Comisia Electorală Centrală a înregistrat șase plângeri, cinci împotriva PAS și una împotriva Partidului Inima Moldovei. Două dintre acestea au fost respinse, iar patru au fost redirecționate către poliție pentru investigații ulterioare.

⁴⁹ Pe 5 septembrie în Durlești, pe 6 septembrie în Chișinău și pe 12 septembrie în Delacău, afișele PAS au fost amplasate în afara zonelor permise. Până pe data de 28 septembrie, CEC a înregistrat 31 de plângeri împotriva PAS și le-a înaintat poliției, care a recepționat 118 rapoarte și a aplicat sancțiuni administrative în 23 de cazuri.

Retorica folosită în cadrul discursurilor electorale s-a transformat în atacuri verbale la adresa concurenților și în prezentarea unor acuzații multiple.⁵⁰ Au fost semnalate mai multe cazuri de limbaj intolerant și discriminatoriu, îndreptat în principal împotriva persoanelor din comunitatea LGBTQI. Unele narative prezentau sprijinul pentru integrarea europeană ca o amenințare la adresa identității naționale și a normelor tradiționale.⁵¹ Conform interlocutorilor BIDDO, clerul afiliat Patriarhiei Moscovei a fost implicat în timpul campaniei, încercând să influențeze alegătorii prin promovarea valorilor tradiționale și retorică anti-UE, constatările fiind susținute și de investigații jurnalistice independente.⁵²

Legea interzice folosirea resurselor administrative, inclusiv fonduri publice, transport și publicitate de stat, în campanie. Recomandările BIDDO privind prevenirea abuzurilor nu au fost complet implementate, deși CEC a oferit orientări suplimentare. Înainte de campanie, guvernul a lansat campania „Moldova poate” în valoare de 254 300 euro pentru a promova politici pro-europene similare celor ale PAS și a anunțat acordarea a 51 euro fiecărui elev dintre cei 295 000, pentru următorii doi ani școlari.⁵³ Chiar dacă măsura nu contravenea legislației, există riscul să fi conferit un avantaj electoral inechitabil și nu respectă standardele internaționale de bune practici.⁵⁴

Mai mulți oficiali de rang înalt, printre care primul-ministru, primarul municipiului Chișinău și membri ai guvernului, au figurat ca și capi de listă ai partidelor lor și au participat activ la campanie. Un membru al guvernului, candidat PAS, nu și-a suspendat funcțiile oficiale la debutul campaniei, așa cum prevede legea, iar un alt ministru a participat la evenimente de campanie PAS în exercitarea atribuțiilor sale oficiale.⁵⁵ Aceste cazuri ar fi putut estompa granița dintre partid și stat, încălcând angajamentele asumate în cadrul OSCE și bunele practici.⁵⁶ Au fost formulate multiple acuzații, din partea opoziției și a partidelor aflate la guvernare, privind presupusa utilizare abuzivă a resurselor administrative la nivel local, unde anumite partide domină politic, deși majoritatea acuzațiilor nu au fost confirmate.

---

⁵⁰ Pe data de 24 septembrie, prim-ministrul Dorin Recean [a făcut apel](#) la oponentii săi să condamne public și să se disocieze de grupurile criminale, de cumpărarea de voturi și de influența malefică a Kremlinului. Acest lucru a dus la depunerea unei plângeri la CEC și la un avertisment oficial pentru declarația sa. A se vedea, de asemenea, [declarația](#) lui Igor Dodon care acuză guvernul de pregătirea țării pentru război.

⁵¹ Pe data de 3 septembrie 2025, în cadrul unui eveniment de campanie organizat de Partidul Nostru, s-au făcut declarații ce încurajau violența împotriva comunității LGBTQI, iar liderul partidului, Renato Usatii, a părut să le aprobe și [a promis](#) să interzică și să criminalizeze promovarea LGBTQI. Înregistrările video ale schimbului de replici au fost publicate pe pagina de Facebook a PN și pe canalul YouTube al dlui Usatii, însă au fost retrase la câteva zile după postare. A se vedea și [raportul](#) Promo-LEX [nr.3](#).

⁵² A se vedea [postarea pe telegram](#) de pe canalul religios ortodox Sare și Lumină prin care se îndeamnă la vot pentru Blocul Patriotic de pe data de 26 septembrie. A se vedea și investigația [Reuters](#) privind recrutarea de către Rusia a preoților ortodocși pentru a influența alegătorii.

⁵³ A se vedea rectificările la [bugetul de stat](#) introduse pe data de 18 iunie prin amendamentele la Legea [nr. 188](#), prin care se alocă 15,3 milioane euro pentru elevii din școli. A se vedea [anunțul](#) de pe data de 17 iunie al președintelui Parlamentului, Igor Grosu, și al ministrului Educației, Dan Perciun.

⁵⁴ A se vedea punctul II. B. 1.1 din [Orientările comune](#) din 2016 ale BIDDO și ale Comisiei de la Veneția privind prevenirea și răspunsul la utilizarea abuzivă a resurselor administrative în timpul proceselor electorale, care prevede că “cadrul juridic ar trebui să prevadă mecanisme eficiente pentru a interzice autorităților publice să profite în mod incorect de pozițiile lor prin ... utilizarea fondurilor specifice (bugetul de stat sau local), precum și a resurselor instituționale”.

⁵⁵ Pe data de 7 septembrie, ministrul Muncii și Protecției Sociale, Alexei Buzu, nu și-a suspendat atribuțiile oficiale după debutul campaniei electorale. Ulterior, pe data de 17 septembrie, CEC a emis un avertisment către ministrul Mediului, Sergiu Lazarencu, pentru încălcarea prevederilor referitoare la conflictul de interese.

⁵⁶ Punctul 5.4 din [Documentul](#) OSCE de la [Copenhaga](#) din 1990 solicită “o separare clară între stat și partidele politice”. A se vedea, de asemenea, alineatul II. B. 1.1 din [Orientările comune](#) din 2016 ale BIDDO și ale Comisiei de la Veneția privind prevenirea și răspunsul la utilizarea abuzivă a resurselor administrative în timpul procesului electoral.

Observatorii MIOA BIDDO au verificat câteva cazuri și au constatat participarea unor primari locali la campania partidului de guvernământ în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.⁵⁷

Este necesar ca garanții juridice suplimentare să fie instituite și puse în aplicare corespunzător, pentru a preveni utilizarea resurselor administrative, a fondurilor bugetare, a atribuțiilor oficiale și a mesajelor de informare finanțate de stat în favoarea concurenților în timpul campaniei electorale. În scopul prevenirii abuzurilor în serviciu, ar putea fi analizată posibilitatea suspendării atribuțiilor oficiale pentru anumite persoane publice în momentul înregistrării acestora ca și candidați.

Campania electorală a fost marcată de atacuri hibride, printre care finanțări ilegale destinate influențării opțiunilor alegătorilor, răspândirea de informații false și incidente legate de securitatea cibernetică.⁵⁸ Pe parcursul alegerilor, în special în săptămâna precedentă acestora, investigații jurnalistice credibile, efectuate de instituții naționale și internaționale precum BBC și Bloomberg, au indicat existența unei rețele organizate, susținută financiar din surse externe, care a orchestrat scheme de cumpărare a voturilor și campanii de dezinformare.⁵⁹ Autoritățile au constatat că atacurile descrise proveneau din Federația Rusă și erau facilitate de o rețea organizată de susținători afiliați lui Ilan Șor, implicând utilizarea criptomonedelor și a cardurilor electronice conectate la conturi de la banca rusă Promsvyazbank.⁶⁰

Coordonarea între Inspectoratul General al Poliției, Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, Centrul Național Anticorupție și Serviciul Fiscal de Stat pentru prevenirea corupției electorale și a utilizării ilegale a fondurilor a fost considerată eficientă de către numeroși interlocutori ai MIOA BIDDO. În perioada electorală, acțiunile operaționale ale acestora au inclus 848 de percheziții, reținerea a 122 de persoane, deschiderea a 20 de cauze penale și aplicarea a 46 de măsuri preventive.⁶¹ În perioada raportării, mai multe anchete erau în curs de desfășurare. Intervențiile pro active și coordonate ale autorităților de aplicare a legii pentru a avertiza cu privire la astfel de interferențe au contribuit la diminuarea efectelor acestora. Reprezentanții MIOA BIDDO au raportat că noile sancțiuni mai stricte privind corupția electorală au fost larg recunoscute ca fiind un pas pozitiv și un factor de descurajare semnificativ împotriva practicilor de cumpărare a voturilor.

Pentru a gestiona în mod eficient corupția electorală la scară largă și alte activități ilicite care influențează alegătorii, autoritățile ar trebui să susțină în continuare cooperarea strânsă dintre Procuratura Anticorupție, Centrul Național Anticorupție și Inspectoratul General al Poliției și să consolideze capacitatea instituțională a acestor autorități.

Femeile au fost implicate activ în procesul electoral, atât ca voluntari, cât și ca personal electoral și participanți. Cu toate acestea, doar un număr redus de femei au fost alese ca vorbitori principali la evenimente de campanie, iar programele și mesajele candidaților nu au inclus politici de promovare a participării femeilor. Procesul de monitorizare a mass-media realizat de MIOA BIDDO a relevat că în

⁵⁷ Pe data de 20 și 23 septembrie, mai mulți primari din localitățile Cahul, Cantemir și Strășeni au îndemnat alegătorii să susțină PAS. În total, CEC a primit 38 de plângeri referitoare la utilizarea abuzivă a resurselor administrative: 31 împotriva PAS, 2 împotriva Blocului Alternativa, 3 împotriva Partidului Nostru, 1 împotriva Partidului Liga Orașelor și Comunelor și 1 împotriva primăriei Chișinău. Din acestea, 10 plângeri au fost respinse, 15 au fost redirectionate către poliție, iar 13 erau în curs de examinare.

⁵⁸ Pe data de 1 septembrie, STISC a notificat despre o serie de atacuri cibernetice asupra a circa 80 de sisteme guvernamentale, incluzând portaluri publice și site-uri oficiale ale instituțiilor de stat. A se vedea [declarația](#) prim-ministrului, Dorin Recean, din 24 septembrie.

⁵⁹ A se vedea investigația [Bloomberg](#) publicată pe data de 22 septembrie și [raportul BBC](#) de pe data de 21 septembrie privind știrile false finanțate din fonduri rusești, menite să perturbe alegerile.

⁶⁰ Potrivit [informațiilor furnizate](#) de șeful IGP, de la alegerile prezidențiale și referendumul din 2024 au fost identificate scheme care implică peste 138 000 de conturi și tranzacții. Schemele presupuneau transferul de date personale și coordonarea alegătorilor prin intermediul a zeci de grupuri pe Telegram. Pe data de 6 august, ministrul de interne [a avertizat](#) alegătorii cu privire la responsabilitățile asociate cu utilizarea aplicației TAITO împreună cu grupurile Telegram pentru corupție electorală la viitoarele alegeri parlamentare.

⁶¹ Date primite de la Procuratura Generală, IGP și CNA pentru perioada 14 iulie - 13 octombrie.

știri candidații de sex masculin au beneficiat de o acoperire de două ori mai mare decât candidații de sex feminin. Multe partide au inclus un număr limitat de femei în poziții eligibile pe listele lor. Reprezentarea femeilor în noul Parlament a scăzut de la 40% în legislatura precedentă la 37%.

A. CONTEXTUL CAMPANIEI ONLINE

Campania electorală online rămâne în mare măsură nereglementată pentru partide și platforme. Platformele de social media și de mesagerie utilizate de candidați, în special Facebook, Instagram, TikTok și Telegram funcționează toate din afara țării, ceea ce le plasează în afara controlului autorităților naționale din Republica Moldova. Autoritățile au informat MIOA BIDDO că capacitatea lor de a negocia cu aceste platforme este redusă, datorită dimensiunii limitate a pieței naționale, caracterului extrateritorial al operațiunilor platformelor și complexității amenințărilor hibride online.

Rețelele de socializare sunt utilizate extensiv atât în Republica Moldova, cât și de membrii diasporei, servind drept sursa principală de informare pentru majoritatea cetățenilor.⁶² Înainte de alegeri, autoritățile de stat, organizațiile societății civile și donatorii internaționali au intensificat acțiunile de educație mediatică online și de sensibilizare a publicului cu privire la riscurile asociate dezinformării și conținutului manipulator.⁶³ În timpul campaniei electorale, Centrul StratCom a consiliat autoritățile de stat în ceea ce privește strategiile de comunicare, aplicând o metodă de reziliență a ‘întregii societăți’ folosită în mai multe state europene, prin care sarcinile de contracarare și prevenire a dezinformării sunt delegate atât departamentelor individuale, cât și organizațiilor societății civile.⁶⁴ Autoritățile de stat și organizațiile societății civile au implementat campanii de informare menite să avertizeze publicul cu privire la amenințările hibride în spațiul informațional, considerate de autorități ca având origine în Federația Rusă, inclusiv din partea unor agenții de stat, și o rețea organizată de susținători afiliați lui Ilan Șor.⁶⁵

În ciuda faptului că accesul jurnaliștilor la anumite relatări a fost refuzat de departamentele guvernamentale, aceste instituții au recurs rar la rețelele sociale, portalurile oficiale sau briefingurile disponibile publicului pentru a combate narațiunile de dezinformare;⁶⁶ prin urmare, nu au dispus de acces adecvat la unele date și fapte necesare pentru a putea analiza și evalua în mod independent afirmațiile cu privire la dezinformare. În pofida eforturilor semnificative de protejare a spațiului informațional, caracterul endemic al fenomenului a făcut ca dezinformarea să afecteze negativ campania. Deși unii jurnaliști și organizații ale societății civile au oferit servicii valoroase de verificare a faptelor, anumite campanii publicitare ale OSC au părut să vizeze partide și blocuri de opoziție, ceea ce ar putea să nu fie în concordanță cu restricțiile privind finanțarea campaniei de către terți. Mai mulți politicieni din opoziție au susținut că inițiativele de contracarare a dezinformării au fost

⁶² Conform [sondajelor publice](#) (figura 35), cele mai utilizate platforme sunt Facebook, Instagram și TikTok. Dintre cei 89% dintre respondenți care utilizează rețelele sociale, 69% accesează zilnic Facebook. Proporțiile corespunzătoare pentru YouTube, TikTok și Instagram sunt de 53%, 45% și, respectiv, 30%. Aplicația de mesagerie Telegram este, de asemenea, utilizată pe scară largă pentru comunicare și informare politică.

⁶³ Printre acestea se numără [Planul interministerial pentru integrarea alfabetizării mediatice și informaționale](#), care încurajează programele de alfabetizare mediatică în școli, bazându-se în mare măsură pe [OSC](#) pentru a pune în aplicare formarea profesorilor și [sprijinul](#) Consiliului Europei pentru StratCom și Consiliul Audiovizual.

⁶⁴ Printre OSC-uri se [numără Veridica](#) și [StopFals!](#) împreună cu instituții media.

⁶⁵ A se vedea, de exemplu, rapoartele [ZDG](#) și [CJI](#). Oficialii de stat ai Federației Ruse și mass-media, [în special TASS](#) (agenția de știri de stat a Federației Ruse), au promovat narațiuni alarmiste și nefondate, atribuite Serviciului de Informații Externe al Federației Ruse, susținând că UE ar „ocupa Moldova”, că NATO ar planifica amenințări la adresa Transnistriei dinspre Odesa și că „manipularea grosolană a rezultatelor scrutinului ar conduce la proteste ale cetățenilor pentru apărarea drepturilor lor”.

⁶⁶ Dezinformările care legau chemarea la serviciul național de conflictul din Ucraina au fost dezmințite de mass-media, însă informațiile oficiale disponibile pe site-ul Ministerului Apărării și pe canalele sale de social media au fost limitate sau inexistente. Alte narațiuni de dezinformare au inclus un videoclip deep-fake care afirma că prețul gazelor urma să fie redus cu 50% în septembrie. CEC a respins mai multe [afirmații false](#) despre alegeri pe site-ul său web.

instrumentalizate, iar pozițiile lor critice față de guvern au fost prezentate drept o „amenințare la adresa păcii”.⁶⁷

Diverse instituții de stat au evaluat în mod individual și au notificat platformele cu privire la conținutul dezinformator și la postările și conturile neautentice de pe rețelele de socializare; totuși, cooperarea interinstituțională nu a părut a fi deplin consolidată.⁶⁸ Cadrul normativ național și orientările emise de poliție și alte autorități de stat nu conțineau o definiție unitară a dezinformării și nici criterii explicite pentru identificarea comportamentului neautentic coordonat sau a manipulării și interferenței informaționale externe. Autoritățile au evaluat răspunsurile platformelor drept insuficiente în raport cu cele aproximativ 1.000 de ‘cereri de eliminare’ înaintate în perioada campaniei, majoritatea acestora nefiind soluționate.⁶⁹ Nu a existat transparență în ceea ce privește motivele pentru care autoritățile au semnalat conținutul și nici în privința respingerii cererilor de retragere de către platforme. În cazurile în care solicitările au fost acceptate, intervenția a fost adesea întârziată, diminuând efectul eliminării conținutului dezinformator.

Instituțiile statului și ministerele relevante ar trebui să consolideze transparența și coordonarea interinstituțională în eforturile de contracarare a dezinformării și a conținutului manipulator. Printre măsurile posibile se numără raportarea publică a ‘cererilor de eliminare’ adresate platformelor și a rezultatelor acestora, precum și asigurarea accesului prompt la informații oficiale, pentru a sprijini capacitatea alegătorilor de a evalua în mod independent potențialele narațiuni dezinformatoare.

În cadrul campaniei online, partidele și blocurile electorale și-au prezentat programele și activitățile de campanie la nivel național și local. PAS, Blocul Alternativa și Partidul Nostru au publicat peste 400 de anunțuri electorale plătite pe Facebook.⁷⁰ Tonul campaniei online oficiale a fost preponderent centrat pe probleme, în linie cu mesajele transmise în campaniile față-în-față și în mass-media, deși s-au înregistrat și incidente izolate de atacuri personale și retorică agresivă pentru discreditarea adversarilor. Monitorizarea social media efectuată de MIOA BIDDO a indicat că poziționarea geopolitică a Republicii Moldova a fost unul dintre subiectele principale, în special pentru PAS, alături de politicile economice și educaționale propuse, performanța guvernului și vizibilitatea publică a candidaților.⁷¹

Pe lângă campania online oficială, monitorizarea rețelilor de socializare realizată de MIOA BIDDO a identificat o campanie neoficială mult mai extinsă, desfășurată de creatori de conținut, multe dintre

⁶⁷ A se vedea, de exemplu, o postare a candidatului independent Olesea Stamate din [18 septembrie](#), precum și declarațiile principalilor candidați Alternativa [Alexandr Stoianoglo](#) și [Ion Chicu](#).

⁶⁸ Cu puțin timp înainte de debutul campaniei, CEC, SIS și poliția națională au fost principalele puncte de referință pentru conținutul de pe TikTok; Centrul StratCom pentru Meta și Google; iar Consiliul Audiovizual pentru videoclipurile de știri publicate pe YouTube.

⁶⁹ Conform datelor publicate de TikTok pe data de [16 septembrie](#), rețelele care susțineau opoziția pro-rusă și implicau comportamente coordonate neautentice, inclusiv „comentarii la comandă” din Bangladesh, au fost eliminate. TikTok a raportat prevenirea a peste 2,2 milioane de like-uri false și 1,4 milioane de solicitări false de urmărire, blocarea a peste 250 000 de conturi spam create în Moldova și ștergerea a peste 100 000 de conturi false, precum și eliminarea a 1,3 milioane de like-uri false și 1,6 milioane de urmăritori falși. [Meta](#) (compania mamă a Facebook și Instagram), [Google](#), [YouTube](#) (ambele deținute de Alphabet) și [Telegram](#) Meta, Alphabet și Telegram nu au furnizat informații privind măsurile concrete pe care le-ar fi putut adopta pentru alegerile din Republica Moldova. Aceste platforme nu au răspuns solicitărilor de întâlniri din partea MOA BIDDO și nu au comunicat public cu privire la problemele legate de campania electorală din țară. TikTok a furnizat unele informații MOA BIDDO și, de asemenea, a publicat informații pe site-ul său [de integritate electorală](#).

⁷⁰ Compania Alphabet nu a oferit informații publice referitoare la sumele cheltuite de partidele politice pentru publicitate pe Google și YouTube în perioada campaniei, în timp ce TikTok interzice publicitatea politică pe platforma sa.

⁷¹ În timpul campaniei, PAS a publicat 644 de mesaje pro-UE și 181 de mesaje anti-Rusia. Blocul Alternativa a difuzat 163 de mesaje pro-UE și 6 mesaje pro-Rusia, în timp ce Blocul Patriotic nu s-a implicat direct pe tema respectivă, neavând mesaje în favoarea UE și publicând 6 mesaje pro-Rusia.

postări fiind aparent polarizante și coordonate neautentic prin rețele de conturi recent create.⁷² Unele dintre aceste postări prezentau opinii politice legitime, deși adesea exprimate printr-o retorică dură, în timp ce altele păreau să răspândească dezinformare. Frecvent, se foloseau videoclipuri generate de IA deep-fake fără etichete, ‘ferme de troli’ sau boți automați pentru a amplifica artificial implicarea și audiența, încălcând astfel termenii și condițiile platformelor. Unele postări au fost eliminate de platforme înainte ca OSC să le semnaleze, în timp ce altele au rămas active pe durata campaniei.⁷³ Poliția a informat MIOA BIDDO că o parte din dezinformare a fost amplificată prin reclame pe Facebook. Majoritatea conținutului care părea să folosească metode înșelătoare, încălcând standardele comunitare ale platformelor, promova narațiuni anti-PAS, anti-UE și anti-NATO.

În ansamblu, retorica polarizantă din partea candidaților și rețelele neautentice care difuzau dezinformare și conținut incendiator au afectat negativ fiabilitatea informațiilor disponibile alegătorilor. Situația a fost amplificată de algoritmi platformelor, care favorizează implicarea emoțională și contribuie la formarea ‘camerelor de ecou’ și a ‘bulelor informaționale’.⁷⁴

Autoritățile ar trebui să încurajeze partidele politice și candidații să adopte un cod de conduită care să stabilească orientări clare pentru campania online înainte de următoarele alegeri. Bazat pe bune practici internaționale și pe standardele comunitare ale principalelor platforme, codul ar putea defini metodele de campanie și caracteristicile rețelelor considerate neautentice.

IX. FINANȚAREA CAMPANIEI

Finanțarea campaniilor și a partidelor politice este reglementată în principal de Codul electoral și de Legea privind partidele politice, completate de diverse decizii și regulamente ale CEC.⁷⁵ Aceste norme asigură transparență, responsabilitate și integritate și sunt, în mare parte, conforme cu standardele internaționale. Modificările legislative recente au abordat parțial recomandările anterioare ale BIDDO, inclusiv revizuirea cadrului juridic pentru a preveni finanțarea ilicită și clarificarea rolului CEC în supraveghere. De asemenea, majoritatea recomandărilor GRECO privind transparența finanțării politice au fost implementate.⁷⁶ Aceste modificări au îmbunătățit gestionarea generală a problemelor de către CEC. Totuși, alte recomandări de durată ale BIDDO rămân neimplementate, inclusiv cele referitoare la finanțarea de către terți și evaluarea contribuțiilor în natură.

Normele privind finanțarea campaniilor prevăd un sistem mixt, care combină finanțarea publică și cea privată. Finanțarea publică include în principal subvenții bănești, completate de împrumuturi fără

⁷² Aceste constatări au fost coroborate de monitorizarea mai cuprinzătoare a social media de către OSC. Observatoarele europene pentru media digitale ([FACT](#) și [BROD](#)), finanțate de UE, au raportat despre metodele de dezinformare și manipulare utilizate pe parcursul campaniei. OSC individuale precum [Watchdog](#), [StopFals!](#), [Funky Citizens](#) și [Expert Forum](#) au raportat peste 12 500 de mesaje, conturi și rețele problematice pe platforme. Potrivit OSC, platformele au luat măsuri pentru mai puțin de jumătate dintre acestea și, în general, cu întârziere, deși viteza de reacție a crescut spre sfârșitul campaniei. Începând cu 1 septembrie, Comisia Europeană a facilitat întâlniri săptămânale între platforme și OSC pentru schimb de informații..

⁷³ Standardele comunitare ale [TikTok](#), [Meta](#) și [YouTube](#) interzic aceste activități ca fiind dăunătoare integrității electorale. A se vedea, de asemenea, raportul CSO [Context privind dezinformarea](#) și [comportamentul neautentic coordonat](#).

⁷⁴ O cameră de ecou este un mediu social cu opinii similare, în timp ce o bulă de filtrare este o sferă de informații curată algoritmic care consolidează preferințele existente. A se vedea [Comisia de la Venetia](#) și Direcția pentru societatea informațională și combaterea criminalității din cadrul Direcției Generale pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) privind tehnologiile digitale și alegerile, punctele 14, 30, 140.

⁷⁵ Cadrul juridic constă, în special, din capitolul V din [Codul electoral](#) (art. 50-59), capitolul VI din [Legea privind partidele politice](#) (art. 24-31), [Regulamentul CEC 1102/2023](#) privind finanțarea activităților partidelor politice și [Regulamentul CEC 1185/2023](#) privind finanțarea grupurilor de inițiativă și a campaniilor electorale.

⁷⁶ [Raportul de evaluare GRECO 2023](#) (a cincea rundă de evaluare) a declarat că “în runda de evaluare [...] [dedicată finanțării partidelor] au fost puse în aplicare 88% din recomandări (punctul 9).

dobândă, timp de emisie gratuit și alte forme de sprijin, cum ar fi punerea la dispoziție a sălilor de întâlnire de către municipalități. Doar partidele politice pot primi subvenții bănești, care reprezintă anual 0,1% din veniturile bugetului de stat și sunt distribuite în funcție de rezultatele alegerilor anterioare și de numărul de femei și tineri aleși.⁷⁷ Majoritatea concurenților au considerat că sumele împrumuturilor fără dobândă erau prea mici pentru a merita solicitarea (2.571 EUR pentru partide și 514 EUR pentru candidații independenți). CEC a menționat că singurul concurent care a depus o cerere a fost Partidul Noua Opțiune Istorică.⁷⁸

Finanțarea privată a campaniei se bazează în principal pe donații, în bani sau în natură (evaluate la valoarea medie de piață), completate de fondurile proprii ale partidelor politice.⁷⁹ Limitele privind donațiile variază în funcție de tipul donatorului.⁸⁰ Unii concurenți au menționat că persoanele juridice ezită să facă donații din cauza implicațiilor politice percepute. Legea prevede, de asemenea, interdicții explicite privind finanțarea din surse publice, străine sau anonime. Modificările recente au extins aceste restricții, interzicând donațiile din partea persoanelor juridice cu datorii restante către stat.⁸¹ Deși finanțarea de către terți rămâne interzisă, reglementările detaliate privind implicarea acestora în campanie încă lipsesc, ceea ce contravine bunelor practici internaționale și recomandărilor anterioare ale BIDDO.⁸² Observatorii naționali au semnalat mai multe cazuri de implicare a părților terțe în campanie și și-au exprimat îngrijorarea față de această lipsă de reglementare.⁸³

Cheltuielile de campanie sunt limitate la 0,1 % din veniturile bugetului de stat (3 912 764 euro). Modificările legislative recente prevăd includerea contribuțiilor în natură în această limită și obligativitatea plății în avans pentru toate bunurile și serviciile. Toate tranzacțiile monetare legate de

⁷⁷ [Legea privind partidele politice nr. 294/2007](#) [articolul 27 alineatul (1)] prevede că, anual, 0,1 % din veniturile bugetului de stat, cu excepția veniturilor cu destinație specială, se dedică finanțării partidelor politice. Pentru 2025, [Legea bugetului de stat nr. 310/2024](#) [articolul 2 litera (j)] a alocat 3 195 466 euro. Această sumă este apoi distribuită între partidele politice în conformitate cu următoarea formulă 30 % proporțional cu rezultatele obținute în alegerile parlamentare, 30 % în alegerile locale și 15 % în alegerile prezidențiale; 7,5 % proporțional cu femeile alese în alegerile parlamentare și 7,5 % în alegerile locale; 5 % proporțional cu tinerii (sub 35 de ani) aleși în alegerile parlamentare și 5 % în alegerile locale. Partidele, care concurează individual sau ca parte a unui bloc, pot utiliza până la 70 % din subvenția de stat pentru campanie. [Decizia CEC 3346/2025](#) a stabilit următoarele alocări pentru 2025: PAS (1 497 853 euro); PSRM (654 885 euro); PCRM (156 207 euro); PN (155 775 euro); PSDE (129 890 euro); MAN (89 261 euro); PDCM (87 392 euro); PPDA (74 035 euro). Alte partide politice primesc mai puțin de 2 % din suma totală.

⁷⁸ Procedurile detaliate pentru aplicarea și rambursarea împrumuturilor sunt stabilite printr-un regulament adoptat de Ministerul Finanțelor [prin Ordinul nr. 88/2023](#).

⁷⁹ [Legea privind partidele politice](#) (articolele 24-25) prevede că partidele politice pot percepe cotizații de membru și pot obține venituri prin desfășurarea de activități editoriale, administrarea proprietății lor sau desfășurarea de “alte activități care generează venituri”, dacă acestea nu sunt interzise prin lege și prevăzute în mod expres în statutele lor.

⁸⁰ [Codul electoral](#) (articolul 57) prevede că persoanele fizice pot dona maximum 6 salarii medii lunare (4 920 euro), fără a depăși 30 % din venitul lor anual, procentul fiind redus la 10 % în cazul demintarilor publice și al funcționarilor publici. Limite mai stricte se aplică persoanelor fizice al căror venit unic este reprezentat de burse sau prestații sociale, care pot dona maximum 1 salariu mediu lunar (820 eur), un amendament recent la lege limitând și mai mult acest procent la maximum 30 % din suma primită din aceste surse. Persoanele juridice pot dona maximum 12 salarii medii lunare (9 840 euro), amendamentele limitând, de asemenea, această sumă la maximum 30 % din venitul anual al entităților.

⁸¹ O nouă dispoziție din Codul electoral [articolul 54 alineatul (5) litera (d)], introdusă prin Legea 100/2025, adaugă o interdicție de donație pentru “persoanele juridice care, la data donației, au restante la bugetul de stat, la bugetul asigurărilor sociale de stat sau la fondurile de asigurări obligatorii de sănătate”.

⁸² [Orientările comune ale BIDDO și ale Comisiei de la Veneția privind reglementarea partidelor politice](#) precizează, la punctul 256, că “părțile terțe ar trebui să aibă libertatea de a strânge fonduri și de a-și exprima opiniile cu privire la chestiuni politice ca mijloc de liberă exprimare, iar activitatea acestora nu ar trebui să fie interzisă necondiționat. Cu toate acestea, este important ca anumite forme de reglementare, cu obligații și restricții comparabile cu cele care se aplică partidelor și candidaților partidelor, să fie extinse la părțile terțe care sunt implicate în campanie, pentru a asigura transparența și responsabilitatea.”

⁸³ A se vedea rapoartele Promo-LEX nr. 1, nr. 2, nr. 3 și nr. 4 ale misiunii de observare a alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025.

campanie trebuie să fie efectuate printr-un singur cont bancar dedicat, denumit “fond electoral”. Deși majoritatea partidelor au deschis conturile cu mici întârzieri, un partid, *Moldova Mare*, a raportat MIOA BIDDO că nu a putut deschide contul, CEC explicând că acest lucru se datorează sancțiunilor internaționale aplicate președintelui partidului.

În timpul campaniei, toți concurenții au fost obligați să depună rapoarte financiare săptămânale la CEC, precum și un raport final în termen de cel mult trei zile de la alegeri. Rapoartele urmează modele detaliate, cerând divulgarea fiecărei donații și includ secțiuni dedicate cheltuielilor de campanie online. Deși frecvența raportării nu a fost criticată, majoritatea concurenților și-au exprimat frustrarea față de complexitatea raportării contribuțiilor în natură, în special munca voluntarilor, problemă agravată de lipsa unor orientări clare, în ciuda recomandărilor anterioare ale BIDDO. Totodată, cerința de a include munca candidaților ca contribuții în natură, similar voluntarilor, contravine bunelor practici internaționale.⁸⁴

Așa cum s-a recomandat anterior, cadrul legal privind finanțarea campaniei ar trebui consolidat pentru a reglementa mai detaliat implicarea terților și evaluarea contribuțiilor în natură.

În general, concurenții și-au respectat obligația de a depune rapoarte săptămânale, publicate pe site-ul CEC în termen de 24 de ore, conform legislației. Rapoartele au evidențiat diversitatea veniturilor și cheltuielilor, incluzând surse publice și private, precum și cheltuieli pentru materiale tradiționale de campanie (bannere, pliante), publicitate radio și TV, și publicitate online. Cheltuielile totale declarate de toți concurenții au fost de 2,7 milioane euro, PAS raportând cele mai mari cheltuieli, 0,9 milioane euro (33% din total), urmat de Blocul Patriotic cu 0,5 milioane eur (19%), Blocul Alternativa cu 0,4 milioane euro (15%) și Partidul Nostru cu 0,3 milioane euro (10%). Acești patru concurenți au reprezentat 77% din totalul cheltuielilor. Deși a obținut suficiente voturi pentru a intra în parlament, Partidul Democrația Acasă a raportat cheltuieli surprinzător de mici, de 10 474 euro (sub 0,4%).

CEC este autoritatea responsabilă pentru supravegherea campaniei electorale și dispune de competențe extinse pentru a efectua controale și a aplica sancțiuni, fie ca urmare a plângerilor, fie din oficiu. Modificările recente au extins tipul de controale financiare și domeniul sancțiunilor, inclusiv posibilitatea suspendării finanțării publice de la 6 luni la 4 ani în caz de încălcări repetate. Având resurse umane limitate, CEC a contat pe sprijinul altor instituții de stat și parteneri internaționali, în special pentru monitorizarea financiară a publicității online. Pe durata campaniei și după alegeri, CEC a analizat în detaliu rapoartele săptămânale și finale și a efectuat verificări suplimentare pentru mai mulți concurenți,⁸⁵ și a impus o gamă largă de sancțiuni, de la simple avertismente, la privarea de finanțare

---

⁸⁴ [Orientările comune ale ODIHR și Comisiei de la Venetia privind reglementarea partidelor politice](#) precizează, la punctul 217, că “s-ar putea face o distincție între serviciile pentru care un voluntar nu ar fi plătit în cursul normal al activității sale și cele pentru care voluntarul ar fi plătit dacă serviciul ar fi prestat altor clienți. Serviciile furnizate gratuit sau la un preț inferior celui al pieței de către persoane fizice sau juridice pentru care donatorul s-ar aștepta să fie plătit de alți clienți ar trebui să fie contabilizate ca donații la valoarea lor normală de piață. Serviciile furnizate în mod voluntar de cei care nu s-ar aștepta în mod normal să fie plătiți ar putea fi considerate activitate politică individuală mai degrabă decât contribuții politice.”

⁸⁵ CEC a decis să efectueze verificări suplimentare în cazul Blocului Patriotic din cauza faptului că unii candidați au făcut obiectul unor sancțiuni internaționale, în cazul Blocului *Alternativa* din cauza faptului că acesta a primit o cantitate mare de donații în numerar într-un interval de timp limitat și în cazul Democrația Acasă din cauza cheltuielilor nedeclarate pentru campania online.

publică, până la anularea înregistrării concurenților.⁸⁶ În ansamblu, CEC și-a îndeplinit eficient rolul, contribuind la asigurarea transparenței procesului electoral.

Pentru a asigura o supraveghere completă și eficientă a finanțării campaniilor, ar putea fi utilă consolidarea capacității CEC, inclusiv prin alocarea resurselor necesare pentru a integra sprijinul oferit de partenerii internaționali.

X. MEDIA

A. MEDIUL MIJLOACELOR DE INFORMARE ÎN MASĂ

Deși divers, peisajul media a fost tot mai afectat de o piață publicitară limitată și în scădere. Rețelele de socializare au devenit principala sursă de informare, urmate de televiziune și, într-o măsură mai mică, de portalurile de știri online. Lipsa unor studii de audiență fiabile a determinat mass-media să caute venituri din publicitate, ceea ce a afectat sustenabilitatea financiară și a crescut dependența de proprietari, interese corporative și finanțarea proiectelor prin donatori.⁸⁷ Dependența de sprijinul donatorilor a devenit mai fragilă în urma suspendării asistenței internaționale din partea principalilor finanțatori. Presiunea a fost resimțită în special de mass-media locală, contribuind la apariția lipsei de știri în mai multe regiuni. Pentru a reduce aceste riscuri, Ministerul Culturii a instituit Fondul de subvenționare a mass-media, care a acordat granturi de până la 2 milioane de lei (aproximativ 102 907 euro) pentru proiecte editoriale pe termen scurt. Alocarea fondurilor a fost realizată de un consiliu de experți format din șapte membri, dintre care patru reprezentau societatea civilă și trei erau desemnați de guvern.⁸⁸ În pofida existenței acestui mecanism de sprijin, numeroase instituții media naționale au manifestat reticență în a solicita finanțare, invocând îngrijorări privind posibile efecte asupra independenței lor editoriale.

Piața media a trecut printr-o restructurare semnificativă în perioada stării de urgență din 2022–2023, când licențele a 12 radiodifuzori, presupus afiliați cu fugarii Vladimir Plahotniuc și Ilan Șor, sancționați de UE, au fost suspendate din motive ce țin de securitate și combaterea dezinformării. Înainte de încetarea stării de urgență, parlamentul a conferit Consiliului pentru promovarea proiectelor de investiții de importanță națională (CPPIIN) competența de a suspenda licențe fără control judiciar prealabil. După încheierea stării de urgență, CPPIIN a menținut suspendările existente invocând motive de securitate și lipsa transparenței privind proprietatea, suspendând *Canal 5* și *Radio Maestro FM* în 2024. În 2025, a

⁸⁶ Pe parcursul perioadei electorale, CEC a emis mai multe avertismente pentru întârzieri ușoare în prezentarea rapoartelor de finanțare a campaniei sau în furnizarea de informații privind conturile bancare, împreună cu cereri de retrimiteră a rapoartelor și/sau de furnizare de informații suplimentare, efectuând în paralel controale. În unele cazuri, aceasta a impus sancțiuni mai dure, cum ar fi amenzi prin care a solicitat plata la bugetul de stat a fondurilor primite în mod necuvenit din donații (atunci când acestea au depășit limitele) sau chiar privarea de finanțare publică, care a fost impusă de două ori Democrației Acasă, pentru un total de 2 ani, pentru finanțare străină interzisă și pentru finanțare nedeclarată, precum și partidelor constitutive ale Blocului Uniunea Națiunii (BUN), tot de două ori, pentru 12 luni, pentru subdeclararea repetată a cheltuielilor de campanie. *Moldova Mare* a fost radiată la 26 septembrie, ca urmare a unei plângeri din partea PSDE și a notificărilor din partea diverselor agenții de aplicare a legii și servicii de informații cu multiple afirmații privind încălcări grave (a se vedea *Înregistrarea candidaților*).

⁸⁷ Aceasta reprezintă aproximativ 102 907 euro conform ratei de schimb aplicabile în septembrie (1 MLD = 0,05 EUR). [Studiul](#) de piață privind mass-media audiovizuale, realizat de Consiliul Audiovizualului, a constatat o scădere cu 9,5 % a veniturilor din publicitate ale radiodifuzorilor în 2024 față de 2023. De asemenea, s-a observat că, în 2024, donatorii internaționali au furnizat aproximativ 17 % din veniturile totale ale radiodifuzorilor prin intermediul subvențiilor.

⁸⁸ Înființat în august 2024, Fondul de subvenționare a mass-media din Republica Moldova alocă fonduri de stat pentru acoperirea media în domenii-cheie definite, inclusiv promovarea imaginii Republicii Moldova, a valorilor naționale și a integrării europene. Prima [alocare](#) din iulie 2025 a distribuit aproximativ 232 000 euro între 15 instituții de presă, deși o [investigație](#) media a susținut că patru beneficiari aveau afiliere politice clare. Cea de-a doua [alocare](#), de aproximativ 340 000 euro, a fost finalizată pe data de 18 septembrie 2025 și a fost repartizată între 8 puncte de difuzare.

dispus, de asemenea, suspendarea pentru 60 de zile a *TVC21*, pe fondul unor preocupări similare legate de transparența proprietății.⁸⁹ Absența unui control judiciar prealabil și formularea largă a criteriilor de suspendare contravin standardelor internaționale, care prevăd că orice restricție asupra libertății presei trebuie să fie clar reglementată prin lege, necesară și proporțională, și să beneficieze de garanții judiciare adecvate.⁹⁰

Pentru a asigura protecția libertății de exprimare, suspendarea sau retragerea drepturilor de difuzare ar trebui dispusă exclusiv de o autoritate de supraveghere independentă sau de o instanță judecătorească, în cazul unor încălcări grave și repetate ale restricțiilor legitime privind conținutul și numai după aplicarea fără succes a unor măsuri corective mai puțin restrictive. De asemenea, aceste decizii ar trebui să fie supuse unor căi de atac judiciare eficiente, cu efect suspensiv.

În contextul în care unii radiodifuzori afectați de suspendarea licențelor și-au mutat activitatea în mediul online, mai puțin reglementat, în 2024 SIS a primit competența de a bloca site-uri web și în afara stării de urgență.⁹¹ În primele nouă luni ale anului 2025, SIS a dispus blocarea a peste 85 de site-uri web invocând motive de securitate națională, dintre care 35 în perioada campaniei electorale și 22 în ziua de 27 septembrie, în perioada de tăcere electorală. Majoritatea ordinelor au vizat mai multe domenii asociate serviciului de televiziune online MD24 și platformei IPTV gratuite HaiTV, care oferă acces la MD24 și la mai multe posturi rusești de televiziune, anterior acuzate de răspândirea dezinformării.⁹² Absența accesului public la deciziile oficiale de blocare a site-urilor, precum și lipsa unui registru centralizat al domeniilor blocate, au ridicat semne de întrebare cu privire la transparența procesului.⁹³

Sistemul actual de blocare a site-urilor de informare ar trebui revizuit pentru a garanta că orice restricții legate de conținut sunt dispuse exclusiv de o instanță judecătorească, în baza unor criterii obiective, transparente și clar prevăzute de lege. Pentru a asigura transparența și răspunderea, toate deciziile ar trebui publicate cu o motivare explicită, incluse într-un registru accesibil publicului și supuse unor căi de atac eficiente.

⁸⁹ Mijloacele de radiodifuziune sunt obligate prin lege să își dezvăluie beneficiarii finali. Proprietatea presei scrise și online rămâne opacă.

⁹⁰ [Raportul](#) UE 2024 privind Republica Moldova a solicitat autorităților să revizuiască și să alinieze la standardele UE și internaționale mecanismul existent care permite suspendarea licențelor de radiodifuziune ale instituțiilor media care nu își pot dovedi beneficiarii reali. Anterior, Curtea Constituțională [a hotărât](#) că deciziile de suspendare a licențelor, cu efect de la data adoptării, fără un control judiciar prealabil, constituie o ingerință nejustificată în libertatea de exprimare a radiodifuzorilor.

⁹¹ Modificările la Legea privind Serviciul de Informații și Securitate, care au intrat în vigoare pe data de 4 octombrie 2025, oferă o definiție mai detaliată a amenințărilor care intră sub autoritatea SIS, inclusiv “amenințările hibride la adresa statului [...], precum și propaganda ostilă sau campaniile de dezinformare care pot submina ordinea constituțională”.

⁹² Ambele servicii ar fi [legate de Ilan Șor, iar](#) infrastructura lor digitală de ecosistemul media de stat din Rusia. Pe data de 15 iulie 2025, Uniunea Europeană l-a adăugat pe unul dintre gazdele principale ale MD24, Dmitri Buimistru, pe lista privind măsurile restrictive având în vedere activitățile destabilizatoare ale Rusiei, pentru “implicarea intenționată în manipularea coordonată a informațiilor și interferența prin operarea în calitate de propagandist-cheie pe MD24, un canal de televiziune online cu sediul în Rusia creat de Ilan Șor în urma retragerii licențelor posturilor sale anterioare pentru diseminarea dezinformării ruse”.

⁹³ Paragraful 43 din [Comentariul general 34](#) al UN HRC la PIDCP prevede că nicio restricție asupra vreunui site de internet nu ar trebui să încalce libertatea de exprimare și că “restricțiile admisibile ar trebui, în general, să fie specifice conținutului”, în timp ce “interdicțiile generice privind funcționarea anumitor site-uri și sisteme” nu sunt compatibile cu principiul libertății de exprimare”. Punctul 70 din [raportul](#) din 2011 al Raportorului special al Organizației Națiunilor Unite privind promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare solicită statelor care blochează site-uri web “să furnizeze liste ale site-urilor web blocate și detalii complete privind necesitatea și justificarea blocării fiecărui site web în parte. De asemenea, ar trebui furnizată o explicație privind motivele pentru care site-urile afectate au fost blocate. Orice decizie privind blocarea conținutului trebuie să fie adoptată de o autoritate judiciară competentă sau de un organism independent, protejat împotriva oricăror influențe politice, comerciale sau de altă natură nejustificată.

Mulți interlocutori ai BIDDO au semnalat o creștere a cazurilor de intimidare și hărțuire a jurnaliștilor, evidențiind lacune în protecția juridică și monitorizarea instituțională. Majoritatea incidentelor au avut loc online și au fost comise de actori anonimi sau nestatali, inclusiv politicieni din Blocul Patriotic și Blocul Alternativa, precum și susținători ai Blocului Victoria. În anumite cazuri, președintele Parlamentului a fost implicat în astfel de comportamente, etichetând un jurnalist drept simpatizant rus și acuzând un alt jurnalist de la Canal 5 de colaborare cu o instituție de propagandă.⁹⁴ Înainte de incidentele recente, președintele Parlamentului a condamnat public mai multe agresii împotriva jurnaliștilor în aprilie 2025 și a anunțat modificări legislative menite să consolideze protecția ziariștilor. La 10 iulie 2025, Parlamentul a adoptat amendamente la Codul contravențional și Codul penal, care au intrat în vigoare la 14 februarie 2026, introducând sancțiuni pecuniare și privative de libertate pentru împiedicarea activității jurnalistice, inclusiv prin intimidare, violență fizică sau amenințări. Deși aceste prevederi pot oferi garanții suplimentare, eficacitatea lor va depinde de aplicarea consecventă, de anchetele prompt efectuate de autoritățile competente și de accesul la căi de atac efective.

B. CADRUL JURIDIC PENTRU MASS-MEDIA

Constituția garantează libertatea de exprimare și interzice cenzura. Raportul anual privind extinderea UE din 2025 a apreciat ”progresele pozitive” înregistrate în reformele legislative pentru mass-media, dar a subliniat că cadrul legislativ trebuie să fie în continuare aliniat cu *acquis-ul* UE și cu standardele europene, evidențiind în special necesitatea adoptării unei noi legi privind mass-media.⁹⁵ Modificările recente ale Codului audiovizualului, intrate în vigoare pe data de 21 august 2025, au răspuns mai multor recomandări anterioare ale BIDDO, prin creșterea reprezentării societății civile și reducerea controlului parlamentar asupra numirilor și demiterilor conducerii TeleRadio-Moldova (TRM) și a Consiliului Audiovizualului (CA). Totuși, aceste modificări au revizuit și sistemul de sancțiuni, oferind CA o marjă mai largă în stabilirea amenzilor, permițând desfășurarea părților deliberative ale sesiunilor închisă publicului și eliminând limitarea la un singur mandat pentru membrii CA și ai consiliului de supraveghere al TRM.⁹⁶

După adoptarea Legii privind accesul la informațiile de interes public în 2024, mulți interlocutori ai MIOA BIDDO au remarcat o îmbunătățire a capacității de reacție și a cooperării autorităților publice. În același timp, aceștia au subliniat necesitatea unor reforme suplimentare pentru alinierea cadrului juridic la standardele UE, inclusiv aplicarea efectivă a Legii europene privind libertatea presei și transpunerea măsurilor anti-SLAPP pentru a proteja jurnaliștii de acțiuni civile nefondate în defăimare. Articolul 7 din Legea privind contracararea activității extremiste, modificată în 2025, conține dispoziții formulate larg, care ar putea permite suspendarea sau închiderea permanentă a instituțiilor media pentru activități extremiste vag definite.⁹⁷

În timpul campaniei, mass-media a fost obligată să asigure o acoperire corectă, echilibrată și imparțială a concurenților. Toți radiodifuzorii naționali care doreau să reflecte campania trebuiau să depună la AC o declarație de politică editorială electorală, prin care se angajau să acorde fiecărui concurent timp de

⁹⁴ Pe data de 16 septembrie 2025, autoritățile de aplicare a legii au percheziționat birourile companiei *Trust Media*, care opera două instituții media (*Canal 5* și *Primul în Moldova*), fiind acuzată de evaziune fiscală și spălare de bani.

⁹⁵ A se vedea [raportul](#) Comisiei Europene [2025](#) pentru Moldova.

⁹⁶ [Avizul](#) Comisiei de la Veneția din 2025 privind amendamentele a menționat că, deși posibilitatea reînnoirii mandatelor “nu este în mod inherent incompatibilă cu standardele juridice internaționale, aceasta poate ridica probleme cu privire la independența titularului funcției, în special atunci când procesul de reînnoire este controlat de același organism responsabil de numirea inițială”.

⁹⁷ [Avizul](#) de urgență al BIDDO privind proiectul de lege nr. 381 a solicitat Parlamentului să reconsidere articolul 7 din lege “pentru a evita riscul ca interdicțiile să fie utilizate în mod abuziv pentru a obstrucționa în mod nelegitim activitatea mass-media și a jurnaliștilor independenți”. În urma avizului, amendamentele au introdus o clauză care prevede că articolul 7 “nu împiedică activitatea legală a mass-media și a jurnaliștilor”. Această garanție generică nu a reușit să răspundă preocupărilor legate de neclaritatea juridică și nu a oferit nicio protecție semnificativă împotriva aplicării arbitrare.

antena gratuit (5 minute la televiziune și 10 minute la radio) și reclame de campanie plătite, limitate la 2 minute pe concurent pe zi. AC a aprobat declarațiile a 22 de posturi de televiziune și 12 posturi de radio.⁹⁸

Deși 14 concurenți au beneficiat de timp de antena gratuit, majoritatea posturilor de televiziune l-au difuzat în afara orelor de maximă audiență, reducând astfel impactul și vizibilitatea acestora.⁹⁹ Majoritatea publicității politice în mass-media audiovizuală a fost achiziționată de PAS.¹⁰⁰ În ultimele săptămâni ale campaniei, la achiziționarea publicității politice s-au alăturat Blocul Patriotic, Blocul Alternativa, Respect Moldova, Alianța Moldova, Partidul Liberal, Partidul Nostru, Blocul Împreună, Moldova Mare și candidatul independent Andrei Năstase, însă într-o măsură mai redusă, majoritatea concurenților preferând mediul online. Legislația electorală responsabilizează mass-media pentru conținutul spoturilor politice, dar nu și concurenții care le produc, ceea ce a condus la sancționarea a 18 posturi de televiziune de către AC pentru reclamele politice ale PAS, Blocului Patriotic, Partidului Liberal și Partidului Nostru.¹⁰¹ Această abordare transferă responsabilitatea principală de la actorii politici către intermediari, ceea ce ar putea descuraja radiodifuzorii să difuzeze reclame politice.

Pentru a proteja libertatea de exprimare în timpul alegerilor, mass-media nu ar trebui trasă la răspundere pentru difuzarea declarațiilor sau conținutului emis direct de candidați, cu excepția cazurilor în care acestea sunt declarate ilegale de o instanță independentă sau de o autoritate de reglementare, sau constituie incitare la violență, iar instituția media a avut o oportunitate reală de a preveni difuzarea.

Peste 120 de dezbateri organizate la 20 de posturi de radio naționale și regionale au oferit concurenților oportunitatea de a-și prezenta punctele de vedere și opiniile, deși implicarea gazdelor programelor a fost adesea limitată, aținându-se de la participare activă. Datorită numărului mare de dezbateri, prezența concurenților nu a fost constantă: două treimi dintre dezbateri au înregistrat cel puțin un concurent absent, iar 16 dezbateri au avut un singur participant. Partidul Democrația Acasă și Uniunea Creștin-Socială din Moldova au refuzat să participe la dezbateri.

În timpul campaniei, CA a avut responsabilitatea de a supraveghea respectarea reglementărilor electorale de către mass-media audiovizuală și de a monitoriza continuu activitatea posturilor. Deși resursele financiare și umane ale AC păreau insuficiente, cu sprijinul unei organizații locale a societății civile, au fost monitorizate toate cele 22 de posturi de televiziune care au emis declarații editoriale și au

⁹⁸ Inițial, CA [a respins](#) declarațiile de politică editorială a 21 de radiodifuzori; cu toate acestea, toți, cu excepția *Radio Media*, cu sediul la Cimișlia, și-au remediat problemele legate de documentație în timpul perioadei de trei zile de retrimiteri. În timpul monitorizării campaniei, CA a constatat că 13 radiodifuzori cu declarații de politică editorială aprobate au difuzat programe de informare electorală care nu erau incluse în declarațiile respective. Toate aceste posturi au primit avertismente publice și/sau amenzi, în legătură cu aceasta și cu alte încălcări simultan. În plus, CA a aplicat o amendă postului NTS din Comrat și a emis un avertisment public postului Axial TV pentru difuzarea de conținut electoral fără prezentarea declarațiilor de politică editorială.

⁹⁹ În special, *Moldova 1* a difuzat spoturi promoționale de 5 minute între 13:45 și 14:20, *Jurnal TV* între 15:15 și 15:35, *Next TV* între 6:00 și 6:20, *ProTV Chișinău* între 13:54 și 14:10, *TV8* între 6:38 și 6:55. [Cercetările](#) efectuate de Centrul pentru Jurnalism Independent au arătat că orele de maximă audiență în Moldova sunt între 19:00 și 22:10. Anterior, Comisia de la Veneția [a recomandat](#) autorităților naționale să garanteze “timp de antena gratuit pentru toți concurenții electorali în timpul orelor de maximă audiență (pentru publicitate electorală, dezbateri electorale și difuzarea reuniunilor de campanie) și asigurarea unei supravegheri stricte”.

¹⁰⁰ Monitorizarea mediatică a campaniei, efectuată de AC, a constatat că peste 56% din totalul de publicitate politică în mass-media audiovizuală au fost achiziționate de PAS.

¹⁰¹ Publicitatea gratuită a Blocului Patriotic, difuzată de șase posturi de televiziune, a fost filmată în timpul lansării campaniei blocului la Mănăstirea Căpriană și a intrat în conflict cu cadrul electoral din Republica Moldova, care interzice utilizarea imaginilor religioase în scopuri electorale. Reclama gratuită a Partidului Nostru, care a abordat presupusa “propagandă” LGBT în școli și a fost considerată discriminatorie de către CA, a fost difuzată de 16 posturi de televiziune. Nouă posturi de televiziune au difuzat reclama PAS, iar trei au difuzat-o pe cea a Partidului Liberal, ambele subliniind presupusele consecințe negative ale unei potențiale tranziții a puterii către partidele politice pro-ruse, care, în opinia CA, ar putea insufla teamă alegătorilor.

depus rapoarte săptămânale. Pe baza acestor rapoarte, CA a emis avertismente pentru 21 de posturi și amenzi pentru 17 dintre acestea, ca urmare a încălcărilor repetate.¹⁰²

În procesul de monitorizare desfășurat, CA a constatat că 18 posturi de televiziune nu au etichetat consecvent conținutul electoral, conform prevederilor legislative, aparent din cauza confuziei cu privire la etichetare și ceea ce constituie conținut electoral, în special pentru funcționarii publici și evenimentele care au avut loc înainte de demararea oficială a campaniei. Alte încălcări au inclus nereguli privind publicitatea politică gratuită și plătită, comportament discriminatoriu al invitaților în talk-show-uri și lipsa unei acoperiri echilibrate a concurenților. Ca urmare, 12 posturi au fost amendate și alte 6 au primit avertismente oficiale. În perioada de tăcere a campaniei, patru posturi de televiziune au fost identificate ca încălcând regulile privind tăcerea electorală.

C. MONITORIZAREA MASS-MEDIA DE CĂTRE MIOA BIDDO [ACCESAȚI INFORMĂȚII DETALIAȚE](#)

În general, mass-media a oferit concurenților multiple oportunități de a-și prezenta pozițiile prin dezbateri, talk-show-uri, programe de actualitate și reportaje. Totuși, reflectarea partizană în unele instituții media, narațiuni de știri axate pe evenimente și declarații, nivelul redus al jurnalismului de investigație și al analizelor precum și răspândirea amplă a dezinformării pe rețelele sociale au limitat capacitatea alegătorilor de a lua o decizie în cunoștință de cauză.

Monitorizarea mediatică a campaniei realizată de BIDDO a concluzionat că, deși Blocul Patriotic a fost cel mai vizibil concurent electoral, majoritatea radiodifuzorilor au adoptat o abordare partizană, manifestată fie prin favorizarea, fie prin criticarea accentuată a acestuia.¹⁰³ Postul public de televiziune *Moldova 1* a adoptat o abordare mai critică, dedicând Blocului Patriotic aproximativ 12 % din știrile electorale, într-un ton preponderent neutru sau negativ. Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) și Blocul *Alternativa* au beneficiat de 7 %, respectiv 6 % din reportajele relevante, în principal într-un ton neutru, în timp ce alți concurenți au primit între 1 și 3 %. *Moldova 1* s-a abținut în mare măsură de la producerea unor programe interne analitice sau de investigație care ar fi putut sprijini alegătorii în înțelegerea mediului politic complex. În schimb, talk-show-urile monitorizate difuzate la *Moldova 1* au promovat un discurs proeuropean și au evidențiat eforturile anticorupție ale guvernului, favorizând indirect PAS și consolidând o încadrare critică a Blocului Patriotic.

Posturile private *Jurnal TV* și *TV8* au manifestat o poziționare mai partizană, criticând în mod accentuat *Blocul Alternativa* și Blocul Patriotic în știri, talk-show-uri și programe satirice. De asemenea, *Jurnal TV* a promovat indirect Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) prin intermediul unor programe de

¹⁰² Au fost aplicate amenzi săptămânal pentru o combinație de încălcări, urmate de amenzi separate pentru încălcări ale perioadei de tăcere și o alta în legătură cu monitorizarea mass-media pentru neasigurarea unei acoperiri corecte, echilibrate și imparțiale a concurenților. În total, în legătură cu încălcările identificate în timpul campaniei, *TVC21* a fost sancționată cu 53 000 de lei, urmată de *Jurnal TV* cu 34 000 de lei, *GRT* cu 32 000 de lei, *ProTV Chișinău* cu 23 000 de lei și *Canal Regional* cu 18 000 de lei. Valoarea totală a amenzilor aplicate celorlalți 12 radiodifuzori a variat de la 1.000 de lei la 12.000 de lei. În plus, CA a aplicat o amendă de 5.000 de lei postului *NTS* din Comrat și a emis un avertisment public *postului Axial TV* pentru difuzarea de conținut electoral fără prezentarea declarațiilor de politică editorială.

¹⁰³ Monitorizarea mass-mediei audiovizuale s-a axat pe acoperirea în orele de vârf (18:00-00:00) a postului principal al radiodifuzorului public național *Moldova 1*, a radiodifuzorului public găgăuz *GRT* (conținut în limbile română și rusă) și a canalelor de televiziune private *Cinema 1*, *Jurnal TV*, *ProTV Chișinău*, *TV8* și *TVC21*. De asemenea, MOA a efectuat o analiză calitativă a portalurilor de știri *newsmaker.md*, *noi.md*, *unimedia.info* și *zdg.md*.

divertisment.¹⁰⁴ Știrile difuzate de *ProTV Chișinău* au reflectat o poziție mai critică față de Blocul Patriotic (17 %) și, într-o măsură mai mică, față de *Blocul Alternativa* (9 %) și Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) (9 %), oferind tuturor celor trei atât acoperire neutră, cât și negativă. Emisiunile de știri ale *Cinema 1* s-au concentrat în principal pe evenimentele și declarațiile de campanie ale concurenților, alocând aproximativ 12 % pentru PAS, urmat de Blocul Patriotic și *Blocul Alternativa*, fiecare cu aproximativ 6 % de acoperire preponderent neutră și pozitivă. Totodată, *Cinema 1* a dedicat peste 30 % din buletinele de știri activităților guvernului, favorizând indirect PAS.

În schimb, radiodifuzorul privat *TVC21* a alocat aproximativ o treime din știrile sale cu relevanță electorală Blocului Patriotic, 10 % *Blocului Alternativa* și 6 % Partidului Nostru, în principal într-un ton pozitiv sau neutru. Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) a primit 8 %, preponderent într-un ton neutru. Majoritatea invitaților la talk-show-urile *TVC21*, în principal afiliați opoziției politice, s-au aliniat narațiunii anti-PAS promovate de gazde. Radiodifuzorul public din Găgăuzia, GRT, s-a abținut în mare măsură de la acoperirea editorială a concurenților, concentrându-se pe procedurile electorale și activitățile CEC. Totuși, în cadrul emisiunilor de discuții, jurnaliștii au manifestat o poziționare clară anti-PAS.

Publicațiile media online monitorizate de BIDDO au evidențiat, de asemenea, orientări editoriale distincte pe parcursul campaniei. *Ziarul de Gardă* a publicat mai multe investigații privind presupusa interferență a Rusiei în alegeri și a evitat în mare măsură o acoperire critică la adresa Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS). *Unimedia* a susținut în mod evident Blocul Patriotic și *Blocul Alternativa*, în timp ce *Newsmaker* a oferit o reflectare mai diversificată a concurenților, inclusiv analize ale platformelor politice și ale situației financiare a principalilor concurenți electorali. *Noi.md* a promovat extensiv Alianța Moldovenilor și liderii acesteia și, într-o măsură mai redusă, Blocul Patriotic, publicând totodată o serie de materiale plătite în favoarea lui Renato Usatîi.

XI. SOLUȚIONAREA CONTESTAȚIILOR ELECTORALE

Codul electoral din 2022 a eliminat consecvențele privind structurile responsabile de soluționarea litigiilor electorale și a introdus o procedură de contestare și cai de apel, în general în conformitate cu standardele internaționale, asigurând revizuire judiciară, o a doua cale de atac judiciară și o procedură de depunere și soluționare în timp rezonabil a cazurilor. Cu toate acestea, cadrul juridic nu prevede încă mecanisme pentru invalidarea parțială a rezultatelor alegerilor și nu stabilește proceduri și cerințe clare în materie de probe pentru contestarea rezultatelor la nivel național, așa cum a recomandat anterior BIDDO. În pofida progreselor în reforma judiciară, inclusiv a unui proces de vetting în curs, încrederea publică în sistemul judiciar rămâne scăzută.¹⁰⁵

Alegătorii și concurenții electorali au dreptul de a contesta orice acțiune, inacțiune sau decizie a organelor electorale sau a altor concurenți electorali, iar observatorii și membrii administrației electorale pot depune plângeri legate de încălcarea drepturilor lor. Conform modificărilor legislative recente, inadmisibilitatea unei plângeri nu mai este decisă de plenul CEC, ci se comunică printr-un act emis de

¹⁰⁴ În timpul campaniei, *Jurnal TV* a difuzat mai multe emisiuni culturale cu violonistul și dirijorul Nicolae Botgros și campioana olimpică Anastasia Nichita, ambii candidați PAS. În ultimele două săptămâni ale campaniei, *Jurnal TV* a difuzat un serial dramatic în 10 episoade, intitulat “Plaha”, axat pe portretul fictiv al fugarului moldovean Vladimir Plahotniuc, legăturile acestuia cu crima organizată și cu membri ai clasei politice, ale căror nume semănau cu cele ale liderilor Blocului Patriotic. La 18 septembrie, *Jurnal TV* a început să difuzeze spoturi de mobilizare a alegătorilor, cu mesaje ale gazdelor care semănau cu sloganurile de campanie ale PAS.

¹⁰⁵ A se vedea [Raportul Comisiei Europene Moldova 2024](#), p. 5. De asemenea, [sondajul PNUD din 2024](#) a concluzionat că 45 % dintre respondenți au exprimat puțină sau deloc încredere și doar 11 % au raportat niveluri ridicate de încredere în sistemul de justiție. S-au înregistrat progrese în ceea ce privește verificarea și numirea judecătorilor și procurorilor de vârf. Atât consiliile judiciare, cât și consiliile procurorilor sunt acum pe deplin operaționale, majoritatea membrilor fiind numiți, inclusiv un nou procuror general verificat și numirile inițiale la Curtea Supremă.

președintele CEC.¹⁰⁶ Patru acte emise de președintele CEC au fost contestate la CCA, iar într-un caz CCA a decis în favoarea reclamantului, obligând CEC să examineze cauza în plen pe fond.¹⁰⁷ După ce CEC a examinat cazul în plen, plângerea a fost respinsă.

Termenele pentru soluționarea litigiilor privind înregistrarea candidaților au fost modificate în 2025, în conformitate cu recomandările anterioare ale BIDDO. Cu toate acestea, aceste termene nu au asigurat încă o cale de atac efectivă, întrucât nu au garantat rezolvarea litigiilor înainte de începerea campaniei. Astfel, aceasta a afectat negativ oportunitățile potențialilor candidați de a concura în condiții egale, în contradicție cu punctul 7.6 din Documentul de la Copenhaga al OSCE din 1990 și în pofida recomandării anterioare a BIDDO.¹⁰⁸

În perioada electorală, între 14 iulie și 27 septembrie, CEC a înregistrat 124 de contestații și sesizări, majoritatea vizând utilizarea abuzivă a resurselor administrative, înregistrarea candidaților, presupuse încălcări ale normelor de campanie, finanțare ilegală și corupție electorală.¹⁰⁹ În general, Comisia Electorală Centrală a gestionat contestațiile în mod eficient, publicând majoritatea online și luând decizii, în general, în termenele legale, deși unele publicări întârziate au redus transparența. Din totalul contestațiilor, doar șase au fost acceptate: două avertismente au vizat finanțarea ilegală, două utilizarea abuzivă a resurselor administrative și două afilierea la un partid.¹¹⁰ Celelalte au fost respinse ca nefondate, iar peste 40 au fost înaintate poliției pentru investigații suplimentare.

Majoritatea contestațiilor au fost soluționate înainte de ziua alegerilor. În ziua votării, Comisia Electorală Centrală a primit 23 de contestații, în principal privind încălcarea perioadei de liniște electorală, finanțarea ilegală, transportul alegătorilor din diaspora, nerespectarea regulamentelor de campanie și comportamentul unui reprezentant al unui partid într-o secție de vot. Majoritatea au fost înaintate Inspectoratul General de Poliție al Moldovei pentru investigații suplimentare, iar restul au fost respinse. Într-un caz, CEC a sancționat Partidul Democrația Acasă cu privarea de finanțare publică pentru până la doi ani pentru finanțarea ilegală și nedeclarată a campaniei.¹¹¹ Sancțiunile aplicate au fost parțial anulate de CCA, însă CSJ a admis ulterior recursul CEC, menținând decizia de impunere a sancțiunilor. CEC a constatat că Partidul Democrația Acasă a comis încălcări grave care ar fi putut justifica anularea înregistrării, însă, conform legislației, a lăsat la latitudinea CC să decidă asupra acestui aspect în momentul pronunțării privind legalitatea alegerilor și validarea mandatelor obținute de partid.¹¹² CC a validat rezultatele și toate mandatele deputaților.

După ziua alegerilor, Partidul Democrația Acasă a depus patru contestații împotriva altor concurenți electorali, vizând presupusa finanțare ilegală a campaniei online și încălcări ale regulamentului de

¹⁰⁶ Plângerile sau notificările pentru care CEC a considerat că nu are competența principală au fost transmise direct IGP, cu obligația de a informa CEC cu privire la rezultatele deciziei sau anchetei aferente.

¹⁰⁷ Candidatul Irina Vlah a depus la CEC o sesizare privind utilizarea abuzivă a resurselor administrative de către prim-ministrul Dorin Recean. CEC a declarat-o inadmisibilă printr-un act al președintelui. Actul a fost contestat la CCA, care a concluzionat că răspunsul CEC a fost superficial, nerezolvând principalele afirmații privind agitația electorală și abuzul de resurse de stat, și a dispus CEC să decidă în plen asupra fondului plângerii. Blocul *Alternativa* și PAS au depus plângeri similare la CCA, care le-a respins ca nefondate, decizie confirmată de CSJ.

¹⁰⁸ Toate cele 9 recursuri ale CSJ referitoare la înregistrarea candidaților au fost soluționate între 29 august și 11 septembrie. În punctul 7.6 din Documentul OSCE de la Copenhaga din 1990, statele participante s-au angajat să “ofere ... partidelor politice [...] garanțiile juridice necesare pentru a le permite să concureze între ele pe baza unui tratament egal”.

¹⁰⁹ CEC ține evidența plângerilor, notificărilor și cauzelor în instanță într-un [registru online](#), actualizat la fiecare câteva zile.

¹¹⁰ Avertismentele emise unui ministru PAS și candidatului *Alternativa* Ion Ceban pentru abuz de resurse administrative au fost contestate la CCA, care a menținut decizia CEC.

¹¹¹ În baza unei plângeri depuse de PAS și a probelor IGP, CEC a stabilit că partidul a beneficiat de sprijin din partea unei rețele coordonate de conturi neautentice TikTok, deși partidul nu a raportat cheltuieli pe rețelele de socializare, și de implicarea în campania electorală a lui George Simion, liderul Partidului “Alianța pentru Unirea Românilor” din România, fapt interzis de lege.

¹¹² A se vedea [decizia](#) CEC [nr. 4140](#) din 3 octombrie 2025.

campanie, iar alte două plângeri se refereau la un presupus bloc de camuflaj. Toate plângerile au fost respinse ca nefondate și contestate în instanță, însă atât CCA, cât și CSJ au menținut deciziile CEC.

În general, litigiile electorale au fost soluționate eficient de instanțe și în termenele legale, deși unele decizii au generat controverse. Paisprezece decizii ale CEC de respingere a înregistrării candidaților au fost contestate la CCA. Zece dintre acestea au fost respinse, iar patru acceptate, solicitând CEC să revizuiască înregistrarea candidaților afectați. Ulterior, două dintre aceste decizii au fost anulate de CSJ, iar două au fost menținute,¹¹³ stârnind anumite preocupări cu privire la interpretările diferite ale dispozițiilor legale.¹¹⁴ În toate celelalte cazuri contestate, inclusiv cele legate de secțiile de votare din străinătate, din Transnistria și de sancțiunile aplicate unui candidat independent, CSJ a menținut deciziile CCA de respingere a plângerilor.¹¹⁵ Toate deciziile au fost motivate și publicate pe site-ul instanțelor, deși unele cu întârziere.¹¹⁶ Deși sesiunile CCA au fost publice, CSJ a organizat audieri închise, fără participarea părților la plângere, ceea ce a limitat transparența, contrar standardelor internaționale.¹¹⁷ Totuși, modificările legislative din 2023, care permit înregistrarea audio și video a ședințelor de judecată, au condus la publicarea unor ședințe ale CSJ pe YouTube, sporind accesul publicului la procedurile judiciare.

CC este singura instituție responsabilă de decizia asupra legalității și integrității rezultatelor alegerilor, inclusiv a eventualelor cereri de renumărare. Activitățile sale sunt reglementate de o lege nouă din 2025, aliniată în mare măsură la standardele internaționale.¹¹⁸ Curtea Constituțională este alcătuită din șase membri, fiecare numit pentru un mandat de șase ani, reînnoibil o singură dată. La 17 august, după expirarea mandatelor a cinci membri, cinci judecători noi au depus jurământul în fața Parlamentului.¹¹⁹ Deși noua lege a ținut cont de majoritatea recomandărilor Comisiei de la Veneția, precum și de principii internaționale, constituționale și bune practici, aceasta nu include dispoziții care să consacre principiul

¹¹³ Deciziile CCA privind Partidul Noua Opțiune Istorică și *Moldova Mare* au fost menținute de CSJ. Cu toate acestea, în cazul *Moldova Mare*, CSJ a infirmat inițial această decizie, menținând excluderea partidului. Invocând îngrijorări cu privire la imparțialitatea judiciară a unuia dintre judecătorii completului, *Moldova Mare* a solicitat o revizuire. O nouă comisie a CSJ a acceptat cererea, a anulat hotărârea anterioară și a ordonat CEC să înregistreze partidul, declarând că CEC a respins în mod eronat înregistrarea partidului din cauza neîndeplinirii cotei de gen. CSJ a concluzionat că CEC nu a notificat partidul cu privire la deficiențe și nu a asigurat transparența în procedura administrativă, aplicând un tratament diferit pentru *Moldova Mare* în comparație cu un caz similar al PSDE.

¹¹⁴ Decizia CCA prin care se ordona CEC să revizuiască înregistrarea PDLM a fost anulată de CSJ, care s-a pronunțat în favoarea CEC argumentând că CEC are funcție executivă și trebuie să își bazeze deciziile exclusiv pe datele furnizate de ASP cu privire la partidele politice eligibile. Liderul PDLM a condamnat decizia și a depus o plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru încălcarea dreptului de a candida și accesul la justiție. Într-un al doilea caz, în timp ce CCA a ordonat CEC să înregistreze Uniunea Centristă, CSJ a anulat hotărârea, a menținut decizia CEC în principal pe motiv că termenul de demisie impus de lege independenților se aplică și celor nominalizați de partide și a concluzionat că acest partid făcea parte dintr-un “bloc camuflat”, deoarece unii dintre candidații săi nu au demisionat din alte partide în termenul necesar de 70 de zile. CCA susținuse anterior contrariul, citând că termenul nu se aplica candidaților partidelor.

¹¹⁵ Instanțele au concluzionat că, în exercitarea puterii lor discreționare în conformitate cu articolul 40 alineatul (3) din Codul electoral, CEC a furnizat o justificare suficientă, subliniind toate considerentele și punctele de vedere relevante în limitele legale.

¹¹⁶ [Comentariul general 32](#) la PIDCP prevede că “publicitatea audierilor asigură transparența procedurilor și, prin urmare, constituie o garanție importantă pentru interesele individului și ale societății în general”.

¹¹⁷ Punctul 12 din [Documentul OSCE de la Copenhaga](#) din 1990 prevede că “procedurile pot fi desfășurate cu ușile închise numai în circumstanțe prevăzute de lege și în conformitate cu obligațiile care decurg din legislația internațională și din angajamentele internaționale”. A se vedea, de asemenea, punctul 100 din Raportul explicativ al Codului de bune practici al Comisiei de la Veneția, care prevede că “procedura de apel ar trebui să fie de natură judiciară, în sensul că ar trebui protejat dreptul apelanților la proceduri în care ambele părți sunt audiate”.

¹¹⁸ A se vedea [Avizul](#) Comisiei de la Veneția, Proiectul de lege privind Curtea Constituțională din martie 2025.

¹¹⁹ Doi au fost numiți de către Parlament, doi de către guvern și unul de către Consiliul Superior al Magistraturii (CSM). Cel de-al șaselea judecător al CC a fost numit în 2023 de către CSM, iar mandatul său va expira în 2029.

transparenței în procesul de numire a judecătorilor, ceea ce a fost semnalat ca o preocupare de mai mulți interlocutori ai BIDDO.¹²⁰

XII. MINORITĂȚILE NAȚIONALE

Minoritățile naționale reprezintă aproximativ 18 % din populația Republicii Moldova.¹²¹ Nu au fost identificate bariere sistemice care să afecteze capacitatea minorităților naționale de a participa liber la procesul electoral. Totuși, unele aspecte necesită atenție suplimentară, cum ar fi procedurile de înregistrare a alegătorilor romei. Prezența candidaților din minorități pe toate listele partidelor politice indică însă că nu există obstacole formale în calea participării acestora.

În mod pozitiv, legea permite ca buletinele de vot să fie tipărite în limbile minorităților, la solicitarea CEdC-urilor. Cu toate acestea, majoritatea minorităților primesc informații în limba rusă sau în limba propriei comunități, iar accesul la informațiile electorale oficiale în limba română este limitat, deoarece versiunea rusă a site-ului Comisiei Electorale Centrale nu este actualizată simultan cu versiunea română. Astfel, minoritățile nu au acces imediat la întreaga gamă de informații electorale oficiale.

CEC a tipărit buletine de vot în cinci limbi minoritare - rusă, bulgară, găgăuză, romani și ucraineană. Totodată, instituția a produs materiale educaționale pentru alegători și un videoclip promoțional în mai multe limbi minoritare, pentru a sprijini incluziunea.

Alegătorii romei au întâmpinat dificultăți semnificative în procesul de înregistrare, mulți neavând domiciliu sau reședință oficială, fapt ce afectează în mod special această populație. În plus, romii din mediul rural s-au confruntat frecvent cu distanțe mari până la secțiile de votare, ceea ce a limitat accesul lor la procesul electoral.

Candidații din comunitățile minoritare au fost incluși pe listele partidelor. Totuși, interlocutorii MIOA BIDDO au remarcat că membrii minorităților naționale sunt mai vulnerabili la dezinformare, folosind predominant rețele sociale în limba rusă, în special TikTok, unde circulă pe scară largă astfel de conținuturi. De asemenea, mass-media a semnalat că aceste comunități și alte grupuri vulnerabile au fost uneori exploatate pentru proteste plătite și activități perturbatoare.

XIII. OBSERVAREA ALEGERILOR

Cadrul legal permite observarea alegerilor de către observatori naționali, internaționali și reprezentanți ai concurenților. Observatorii pot fi acreditați pentru observarea alegerilor atât în țară, cât și în străinătate. Pentru aceste alegeri, CEC a acreditat 2 496 observatori naționali și 912 observatori internaționali. Cele mai mari două grupuri de observatori cetățeni au fost Promo-LEX, cu 1 229 de observatori, și Uniunea Avocaților din Moldova, cu 1 175. Ambele organizații au repartizat observatori pe termen lung la nivel național și au publicat patru rapoarte intermediare pe parcursul perioadei electorale.

Un nou regulament al CEC a impus organizațiilor de observatori naționali și internaționali să furnizeze informații privind capacitatea tehnică și umană, experiența în observarea alegerilor și sursele de

---

¹²⁰ A se vedea [Avizul](#) Comisiei de la Veneția, Proiectul de lege privind Curtea Constituțională din martie 2025, punctul 125 (c), în care se recomandă "Includerea în proiectul de lege a unor dispoziții specifice care să consacre principiul transparenței în procesul de numire a judecătorilor Curții Constituționale și să prevadă un mecanism mai solid care să garanteze stabilitatea activității Curții Constituționale, acoperind toate motivele de încetare a mandatului judecătorilor Curții".

¹²¹ A se vedea [Recensământul populației și al locuințelor din 2024](#) realizat de Biroul Național de Statistică din Republica Moldova.

finanțare pentru a obține acreditarea. Conform CEC, scopul a fost verificarea acreditărilor și prevenirea utilizării abuzive a statutului de observator. Regulamentul nou a interzis, de asemenea, orice acțiune care ar putea împiedica activitatea CEC sau pune în pericol procesul de votare. Înregistrarea unui număr mare de observatori, atât cetățeni, cât și internaționali, a contribuit la transparența procesului. Totuși, CEC a refuzat acreditarea a 16 observatori propuși de MIOA, propuși de Federația Rusă, invocând un aviz al Serviciului de Informații și Securitate din Republica Moldova drept temei pentru decizie.

XIV. ZIUA ALEGERILOR

Ziua alegerilor a fost organizată eficient, deși au fost raportate câteva incidente de securitate semnificative. CEC a anunțat o prezență la vot de 52,21% și a publicat rezultatele preliminare în timp real pe site-ul său, contribuind la transparența procesului. Observarea alegerilor a fost realizată în 143 de secții de votare pentru deschidere, 1 314 secții pentru votare, 122 secții pentru numărarea voturilor și în 34 de CEDC-uri a fost monitorizată centralizarea voturilor. Femeile au constituit 86% din membrii BESV-urilor, inclusiv 88% din președinți. De asemenea, buletinele de vot în cinci limbi minoritare au fost disponibile acolo unde s-a solicitat acest lucru.

Procesul de deschidere a secțiilor de votare a fost evaluat pozitiv în aproape toate cele 143 de secții observate, cu o singură excepție. Observatorii MIOA au raportat că procedurile au fost respectate în majoritatea covârșitoare a BESV-urilor, semnalând doar câteva omisiuni procedurale minore și izolate.

În secțiile de votare destinate alegătorilor din Transnistria, observatorii MIOA au constatat că procesul de votare s-a desfășurat, în general, fără cozi mari sau lipsă de buletine. Cu toate acestea, Comisia Electorală Centrală a raportat că secțiile 37/2 și 37/5 au rămas fără buletine la orele 20:35 și, respectiv, 18:36. Alegătorii au fost direcționați către alte secții cu suficiente buletine de vot.

Votarea a fost evaluată pozitiv în 99% din cele 1 314 secții observate, reprezentând mai mult de jumătate din totalul secțiilor din țară. Observatorii MIOA au descris procesul ca fiind calm, ușor și profesionist. Cazurile izolate de evaluări negative s-au datorat prezenței unor persoane neautorizate la secții (32 de rapoarte), inclusiv polițiști (11) și funcționari locali (6), precum și unor situații în care reprezentanții candidaților au ținut evidența alegătorilor care au votat.

Identificarea alegătorilor și verificarea electronică s-au desfășurat eficient în secțiile de votare observate, cu doar opt cazuri izolate de defecțiuni ale sistemului SIAS. În 11% dintre secții, unul sau mai mulți alegători au fost refuzați sau redirecționați către alte secții, de regulă pentru că nu figurau pe lista secției respective sau nu prezentau un act de identitate valid. CEC și IGP au înregistrat 68 de cazuri în care alegătorii lipseau din listele electorale, pentru că figurau ca fiind preînregistrați pentru votul în străinătate (majoritatea în Federația Rusă), deși unii nu locuiseră niciodată în afara țării, ceea ce sugerează un posibil abuz al datelor personale de către terți și reprezintă un motiv de îngrijorare.

Majoritatea alegătorilor și-au exercitat votul în mod secret; totuși, în 6% din secțiile de votare observate, amenajarea secțiilor și poziționarea camerelor video nu au asigurat confidențialitatea votului. În 4% dintre BESV-urile observate, secretul votului a fost de asemenea compromis. Observatorii MIOA au raportat cinci cazuri în care alegătorii au făcut sau au încercat să facă fotografii ale buletinelor de vot; într-unul dintre aceste cazuri, BESV-ul a sesizat poliția, iar alegătorii au fost reținuți după ce li s-a oferit posibilitatea de a vota. Alte nereguli identificate au inclus vot în grup (1% din observații), semnături aparent identice pe listele electorale (2%) și urne de vot nesigilate corespunzător (3% din BESV-urile observate).

Pentru a asigura respectarea secretului votului, sunt necesare eforturi suplimentare pentru amenajarea adecvată a secțiilor de votare, permițând o poziționare corespunzătoare a cabinelor de vot. În plus,

orice utilizare a camerelor video în secțiile de votare trebuie să fie realizată astfel încât să protejeze în mod efectiv confidențialitatea votului.

Majoritatea secțiilor de votare observate nu erau potrivite pentru persoanele cu dizabilități. Accesul independent nu era asigurat în 65% dintre secții, iar amenajarea interioară nu corespundea nevoilor alegătorilor cu dizabilități în 26% dintre cazuri. În plus, s-au înregistrat cozi lungi de alegători în 2% dintre secții și aglomerație în interior în 3% dintre secțiile observate.

Pentru a asigura participarea deplină a persoanelor cu dizabilități, este necesar ca autoritățile să depună eforturi suplimentare pentru a facilita accesul independent la secțiile de votare și pentru a adapta amenajarea acestora la nevoile alegătorilor cu mobilitate redusă, conform recomandărilor anterioare.

Reprezentanții candidaților au fost prezenți în 99% din secțiile de votare observate, deși în șase cazuri s-a constatat că au intervenit în activitatea BESV-urilor. Observatorii naționali au fost prezenți în 61% dintre secțiile monitorizate, contribuind semnificativ la transparența procesului electoral.

Potrivit primului-ministru, cu o zi înainte și în ziua alegerilor, infrastructura electorală a Republicii Moldova a fost vizată de mai multe atacuri cibernetice, care au ținut site-ul CEC și unele secții de votare din străinătate. Atacurile au fost detectate și neutralizate în timp real, fără a perturba procesul electoral. Totuși, un atac la scară largă în ziua alegerilor a determinat STISC să blocheze platforma host.md, ceea ce a lăsat offline aproximativ 4.000 de site-uri.

Pe parcursul zilei alegerilor, au fost raportate amenințări cu bombă la mai multe BESV-uri pentru alegătorii din Transnistria (37/6, 37/10, 37/11, 34/14), unele repetate, precum și la podurile peste râul Nistru. În paralel, a circulat o campanie de dezinformare care pretindea că podurile erau închise pentru construcție; observatorii MIOA au constatat că acestea erau deschise, deși s-au format cozi lungi pentru circulația vehiculelor. Votarea la BESV-uri și circulația pe poduri au fost suspendate temporar, contribuind la întârzieri. În plus, amenințări cu bombă au fost raportate la secțiile de votare din Belgia, Italia, SUA, Spania și România.

În majoritatea cazurilor, numărarea de voturi observate de MIOA (113 din 122) a fost evaluată pozitiv, iar observatorii au considerat că procesul de numărare a fost, în general, bine organizat și transparent. Cu toate acestea, MIOA a identificat probleme în 9 secții de votare, legate de erori de procedură sau omisiuni. În 14 cazuri observate, BESV-urile nu au stabilit numărul de buletine de vot emise prin numărarea semnăturilor de pe listele electorale. În 24 cazuri observate, nu a fost numărat totalul de buletine de vot găsite în urne. În peste o treime din numărători, validitatea buletinelor contestate nu a fost decisă prin votul membrilor BESV-urilor, așa cum prevede legea. În 19 cazuri, BESV-urile au întâmpinat probleme cu reconcilierea rezultatelor din protocoale. În 15 cazuri, protocoalele au fost presemnate. În 45 de cazuri, BESV-urile nu au afișat copia protocolului la intrarea în secție, afectând transparența. În 8 cazuri de numărători observate, persoane din afara BESV-urilor au intervenit: reprezentanți ai concurenților (5), observatori cetățeni (2) și funcționari locali (1).

Centralizarea voturilor a fost observată în 34 din cele 36 de CEdC-uri pentru votul din țară și a fost evaluată pozitiv în toate, cu excepția a două dintre acestea. Observatorii MIOA au identificat șapte CEdC-uri ca fiind nepotrivite în ceea ce privea primirea materialelor electorale de la BESV-uri și care nu aveau spațiu suficient. În patru dintre ele, nu toți participanții aveau o imagine clară asupra procedurilor. Unele BESV-uri au comis greșeli tehnice în protocoale și în alte rapoarte, parțial din cauza instrucțiunilor tardive privind invalidarea voturilor pentru un partid retras. Corecțiile solicitate de CEdC-uri au condus la cozi lungi în fața camerelor unde se realiza centralizarea voturilor, creând tensiune și confuzie în rândul membrilor BESV-urilor. În pofida acestor probleme, observatorii MIOA au descris procesul de centralizare a rezultatelor ca fiind, în general, ordonat și profesionist.

Pentru a asigura eficiența, acuratețea și transparența proceselor de numărarea voturilor și de centralizare a rezultatelor, așa cum s-a recomandat anterior, sunt necesare eforturi suplimentare pentru consolidarea capacității membrilor BESV-urilor de a respecta procedurile în mod consecvent și alocarea unor spații adecvate pentru CEdC-uri.

Pe parcursul zilei alegerilor, observatorii MIOA au raportat 57 de plângeri depuse la BESV-urile vizitate și o plângere la CEdC-urile observate. La CEC, în ziua alegerilor, au fost depuse patru plângeri, vizând încălcarea liniștii electorale și transportul organizat al alegătorilor; toate au fost respinse ca nefondate. De asemenea, pe parcursul zilei alegerilor, IGP a înregistrat 99 de cazuri de fotografiere a buletinelor de vot, iar în 66 dintre acestea s-au aplicat amenzi.

CEC a publicat rezultatele preliminare pe baza protocoalelor BESV-urilor transmise prin sistemul SIAS și a sintetizat datele cu promptitudine, respectând termenele legale. Rezultatele au fost puse la dispoziția publicului împreună cu foaia de calcul a rezultatelor la nivel de secție de votare și cu copii scanate ale tuturor protocoalelor BESV-urilor, contribuind astfel la transparență.¹²²

XV. EVOLUȚII DIN ZILELE DE DUPĂ ALEGERI

Pe 28 septembrie, după închiderea secțiilor de votare, unul dintre liderii Blocului Patriotic, Igor Dodon, a acuzat partidul de guvernământ de fraudă și a refuzat să recunoască rezultatele alegerilor. Ulterior, el s-a alăturat unui mic protest în fața clădirii CEC, unde a revendicat victoria. A doua zi, blocul a organizat un protest în fața parlamentului, anunțându-și intenția de a contesta rezultatele. Ulterior, dl Dodon a informat MIOA BIDDO că va recunoaște rezultatele numai după decizia finală a CC și că va continua activitățile de opoziție în cadrul parlamentului. Niciunul dintre ceilalți concurenți nu a pus la îndoială rezultatele.

Într-o declarație post-electorală, președintele parlamentului aflat la sfârșit de mandat, Igor Grosu, a mulțumit alegătorilor și instituțiilor statului, subliniind importanța victoriei în ciuda încercărilor Federației Ruse de a răspândi dezinformare și de a submina integritatea alegerilor. El a mai afirmat că integrarea în UE rămâne obiectivul principal pentru majoritatea PAS din parlament, care o va sprijini pe președinte pe această cale și va promova noi reforme.

Pe 5 octombrie, CEC a publicat procesul-verbal cu numărul agregat de participanți și voturile exprimate pentru fiecare concurent; a doua zi, acesta a fost prezentat, împreună cu raportul privind desfășurarea alegerilor, CC pentru validare. În aceeași zi, CEC a alocat mandatele concurenților care au depășit pragul electoral. Toate procesele-verbale ale rezultatelor au fost trimise CC pe 6 octombrie. Nu au fost depuse plângeri oficiale de contestare a rezultatelor alegerilor și nici cereri de renumărare a voturilor.¹²³ Prin urmare, la 16 octombrie, în termenul de 10 zile prevăzut de lege, Curtea a concluzionat că nu au avut loc încălcări care ar fi putut afecta semnificativ voința alegătorilor în alegerile parlamentare, a confirmat rezultatele alegerilor și a validat mandatele membrilor aleși ai parlamentului, așa cum au fost prezentate de CEC în urma totalizării rezultatelor.

---

¹²² Protocoalele scanate și foaia de calcul pot fi accesate [aici](#).

¹²³ În timpul ședinței de judecată la Curtea Constituțională privind validarea rezultatelor alegerilor, Blocul Patriotic a solicitat invalidarea rezultatelor din cauza mai multor presupuse încălcări, fără a prezenta nicio dovadă. Toți ceilalți concurenți electorali cărora li s-au alocat mandate au solicitat validarea rezultatelor.

XVI. RECOMANDĂRI

Aceste recomandări, așa cum sunt cuprinse în text, sunt oferite cu scopul de a îmbunătăți desfășurarea alegerilor în Republica Moldova și de a sprijini eforturile de a le alinia pe deplin la angajamentele OSCE și la alte obligații și standarde internaționale pentru alegeri democratice pe care și le-au asumat. Aceste recomandări ar trebui interpretate împreună cu recomandările anterioare ale BIDDO, care urmează să fie abordate.¹²⁴ BIDDO este pregătit să asiste autoritățile Republicii Moldova în vederea îmbunătățirii în continuare a procesului electoral și în abordarea recomandărilor conținute în acest raport și în rapoartele anterioare.

A. RECOMANDĂRI PRIORITARE

1. Așa cum s-a recomandat anterior, cadrul juridic electoral ar trebui revizuit pentru a aborda în mod cuprinzător toate recomandările restante ale BIDDO, în conformitate cu angajamentele OSCE și alte standarde internaționale. Eforturile de reformă ar trebui întreprinse cu mult timp înainte de următoarele alegeri, într-un mod incluziv și transparent.
2. Pentru a proteja dreptul concurenților la o cale de atac eficientă, dispozițiile legale ar trebui revizuite pentru a se asigura că sancțiunile cu efect ireversibil asupra exercitării drepturilor politice, inclusiv dreptul de a fi ales, se aplică numai atunci când timpul permite exercitarea efectivă a căilor de atac sau că aplicarea lor este suspendată până la epuizarea acestora. Pentru a preveni anularea arbitrară a înregistrării candidaților, astfel de decizii ar trebui să se bazeze pe dovezi solide, relevante și suficiente.
3. Așa cum s-a recomandat anterior, restricțiile privind dreptul de vot din cauza unor dizabilități intelectuale sau psihosociale ar trebui eliminate pentru a asigura un sufragiu egal în conformitate cu standardele internaționale.
4. Pentru a răspunde eficient cazurilor de corupție electorală și activităților ilicite la scară largă care influențează comportamentul alegătorilor, autoritățile ar trebui să sprijine în continuare o coordonare strânsă între Parchetul Anticorupție, Centrul Național Anticorupție și Inspectoratul General al Poliției și să consolideze capacitatea lor instituțională.
5. Ar trebui luate în considerare și aplicate în mod corespunzător garanții legale suplimentare pentru a împiedica concurenții să utilizeze în mod abuziv resursele administrative, fondurile bugetare, funcțiile oficiale și mesajele informative finanțate de stat în propriul avantaj în perioada electorală. Pentru a preveni cazurile de abuz în funcție, s-ar putea lua în considerare suspendarea atribuțiilor oficiale pentru anumiți funcționari publici la înregistrarea ca și candidați.

---

¹²⁴ Conform paragrafului 25 din Legea din 1999 [Documentul OSCE de la Istanbul](#), Statele participante OSCE s-au angajat „să urmărească prompt evaluarea alegerilor și recomandările ODIHR”. Monitorizarea recomandărilor anterioare este evaluată de ODIHR după cum urmează: recomandările 12, 13 și 18 din raportul final privind alegerile parlamentare din 2021, recomandările 8, 10 și 12 din raportul final privind alegerile locale din 2023 și recomandările 10, 12 și 25 din raportul final privind alegerile prezidențiale și referendumul din 2024 sunt implementate integral. Recomandările 1, 2, 5, 7, 8, 19 și 20 din raportul final din 2021, recomandările 13, 14 și 26 din raportul final din 2023 și recomandările 1 și 15 din raportul final din 2024 sunt în mare parte implementate. Recomandările 3, 9, 11, 14, 15 și 23 din raportul final din 2021, recomandările 2, 6, 16, 17, 19, 24, 27 și 30 din raportul final din 2023 și recomandările 4-6, 14, 16, 18 și 24 din raportul final din 2024 sunt parțial implementate. A se vedea, de asemenea, [Baza de date cu recomandări electorale ODIHR](#).

6. Agențiile și ministerele de stat competente ar trebui să asigure o mai mare transparență și coordonare în eforturile lor de combatere a dezinformării și a altor forme de conținut manipulator. Aceasta ar putea include raportarea publică a „solicitărilor de eliminare” trimise platformelor și a rezultatului acestora, precum și accesul la informații oficiale și prompte pentru a ajuta alegătorii să evalueze independent potențiale dezinformări.

B. ALTE RECOMANDĂRI

Administrația electorală

7. S-ar putea lua în considerare revizuirea măsurilor pentru alegătorii care locuiesc în Transnistria, inclusiv criteriile pentru determinarea numărului de secții de votare și distribuirea buletinelor de vot, precum și amplasarea secțiilor de votare, cu scopul de a se garanta că, ținând cont de aspectele de securitate, se permite totodată acestor alegători să își exercite efectiv dreptul de vot.
8. Autoritățile ar putea continua să îmbunătățească rezistența strategiilor de securitate cibernetică prin consolidarea infrastructurii, alocarea de resurse umane și formare adecvate și furnizarea către public a unor informații suficiente privind eforturile și răspunsurile în materie de securitate cibernetică; în acest sens, sunt esențiale răspunsuri transparente și bine puse la punct.

Înregistrarea alegătorilor

9. Autoritățile ar trebui să exploreze în continuare eforturile de îmbunătățire a acurateței listelor electorale prin dezvoltarea unor mecanisme mai eficiente pentru eliminarea înregistrărilor persoanelor decedate din registrul electoral. Acestea ar putea include raportarea obligatorie și la timp sau transmiterea automată a înregistrărilor de deces de la instituțiile relevante către Registrul de Stat al Alegătorilor.

Înregistrarea candidaților

10. Pentru a asigura egalitatea de șanse, legea și implementarea acesteia ar trebui să garanteze că candidaților li se oferă întotdeauna posibilitatea de a remedia deficiențele din candidaturile lor, în conformitate cu bunele practici internaționale. Cerințele excesiv de împovărătoare, cum ar fi înregistrarea personală a candidaților, ar trebui reconsiderate.

Campania electorală

11. Autoritățile ar trebui să solicite partidelor politice și candidaților să convină asupra unui cod de conduită care să stabilească linii directoare pentru campaniile online înainte de următoarele alegeri. Pe baza bunelor practici internaționale și a standardelor comunitare ale principalelor platforme, codul ar putea clarifica ce metode de campanie și atribute ale rețelei sunt considerate neautentice.

Finanțarea campaniei

12. Așa cum s-a recomandat anterior, cadrul juridic pentru finanțarea campaniilor electorale ar trebui consolidat în continuare pentru a reglementa mai detaliat implicarea terților și evaluarea contribuțiilor în natură.
13. Pentru a asigura o supraveghere cuprinzătoare și eficientă a finanțării campaniilor electorale, s-ar putea lua în considerare consolidarea în continuare a capacității de supraveghere a CEC,

inclusiv prin furnizarea resurselor necesare pentru asumarea responsabilității privind sprijinul oferit de partenerii internaționali.

Media

14. Pentru a proteja libertatea de exprimare, orice suspendare sau retragere a drepturilor de difuzare ar trebui impusă doar de un organism de supraveghere independent sau de o instanță judecătorească în urma unor încălcări grave și repetate ale restricțiilor legitime privind conținutul și numai după epuizarea unor măsuri corective mai puțin restrictive. Deciziile ar trebui să fie supuse unor proceduri judiciare eficiente de control cu efect suspensiv.
15. Sistemul existent de blocare a site-urilor web informative ar trebui modificat, asigurându-se că restricțiile specifice conținutului sunt impuse exclusiv de autoritatea judiciară, pe baza unor criterii obiective și transparente, clar stabilite prin lege. Pentru a garanta transparența și responsabilitatea în acest proces, toate aceste decizii ar trebui făcute publice cu o justificare clară, păstrate într-un registru accesibil și supuse unor mecanisme eficiente de contestare.
16. Pentru a respecta principiul libertății de exprimare în timpul alegerilor, mass-media nu ar trebui să fie trasă la răspundere pentru difuzarea de declarații sau conținuturi făcute direct de candidați, cu excepția cazului în care acestea au fost declarate în mod specific ca fiind ilegale de către o instanță judecătorească independentă și imparțială sau un organism de reglementare sau constituie incitare la violență, iar organul de presă a avut o oportunitate reală de a împiedica difuzarea lor.

Ziua alegerilor

17. Pentru a asigura secretul votului, așa cum s-a recomandat anterior, ar trebui depuse eforturi suplimentare pentru a alocă spații adecvate pentru secțiile de votare, ceea ce ar permite o mai bună amplasare a cabinelor de vot. Orice utilizare a camerelor video în secțiile de votare ar trebui să asigure protejarea secretului votului.
18. Așa cum s-a recomandat anterior, pentru a asigura participarea persoanelor cu dizabilități, sunt necesare eforturi suplimentare din partea autorităților pentru a facilita accesul independent la secțiile de votare și amenajarea adecvată a acestora pentru alegătorii cu mobilitate redusă.
19. Pentru a asigura procese eficiente, precise și transparente de numărare și totalizare a voturilor, așa cum s-a recomandat anterior, sunt necesare eforturi suplimentare pentru a crește capacitatea BER-urilor de a urma procedurile și de a alocă spații adecvate CEJ.

ANEXA I: REZULTATELE ALEGERILOR

Numărul de pe buletinul de vot	Numele partidului/blocului electoral	Numărul de voturi primite	Numărul de mandate
1	Partidul Acțiunii și Solidarității	792,557	55
1	Democrația acasă	88,679	6
3	Coaliția pentru Unitate și Bunăstare	13,314	-
4	Andrei Năstase, independent	13,420	-
5	Alianța Liberalilor și Democraților pentru Europa	3,576	-
6	Olesea Stamate, independentă	5,257	-
7	Partidul Social Democrat European	15,060	-
8	Partidul Național Moldovenesc	4,813	-
9	Blocul Patriotic al Socialiștilor, Comuniștilor, Inima și Viitorul Moldovei	381,984	26
10	Blocul <i>Alternativă</i>	125,706	8
11	Partidul Mișcarea Respect Moldova	10,144	-
12	Blocul Împreună	5,030	-
13	Partidul Ligii Orașelor și Comunelor	6,120	-
14	Alianța pentru Unirea Românilor	1,604	-
15	Victoria Sanduța, independentă	2,862	-
16	Alianța Moldovenilor	3,509	-
17	<i>Moldova Mare</i>	retras	-
18	Blocul Uniunii Națiunilor	797	-
19	Noua opțiune istorică	1,412	-
20	Partidul Liberal	1,591	-
21	Uniunea Creștin-Socială din Moldova	1,837	-
22	Tatiana Crețu, independentă	1,598	-
23	Partidul nostru	97,852	6

Numărul de alegători din listele electorale principale	2,738,735
Numărul de alegători din lista suplimentară	342,244
Numărul de alegători care au primit buletine de vot	1,609,715
Numărul de alegători care au participat la vot	1,609,579
Numărul de voturi valabile exprimate	1,578,722
Prezența la vot	52.21%
Buletine de vot nevalide	30,857
Alegătorii din străinătate	277,964
Alegătorii care locuiesc în Transnistria	12,274

ANEXA II: LISTA OBSERVATORILOR DIN MISIUNEA INTERNAȚIONALĂ DE OBSERVARE A ALEGERILOR

Observatori pe termen scurt ai MIOA BIDDO

Sedanna	Margaryan	Armenia
Sasun	Hovhannisyan	Armenia
Iris	O'rourke	Austria
Dusica	Dukic	Austria
Lukas	Alexander	Austria
Gunther	Neumann	Austria
Yolanda	Scheller	Austria
Manfred	Aschaber	Austria
Chiara	Kastrun	Austria
Christoph	Rodler	Austria
Bruno Michael	Vandecasteele	Belgia
Julien	Colle	Belgia
Marie	Haeverans	Belgia
Leen	Nijs	Belgia
Niko	Vervoort	Belgia
Alexandra	Khoudokormoff	Belgia
Daniel	Ahmad	Canada
Edward	Tawil	Canada
Leona	Kunayová	Republica Cehă
Adam	Drnovsky	Republica Cehă
Eva	Karlikova	Republica Cehă
Anna-Marie	Peroutková	Republica Cehă
Jiri	Preclik	Republica Cehă
Marta	Vacca Vesela	Republica Cehă
Václav	Malina	Republica Cehă
Blanka	Hruba	Republica Cehă
Jan	Faltys	Republica Cehă
Lukas	Gjuric	Republica Cehă
Zuzana	Kutišová	Republica Cehă
Petr	Přebinda	Republica Cehă
Tomas	Vlach	Republica Cehă
Karin	Lišková	Republica Cehă
Peter	Bohlbro	Danemarca
Birte Torp	Pedersen	Danemarca
Inge	Jensen	Danemarca
Inge Merete	Hansen	Danemarca
Claus	Wintop	Danemarca
Jan	Haagensen	Danemarca
Heiti	Mäemee	Estonia
Laura	Hassinen	Finlanda
Riitta	Känkänen	Finlanda
Riku	Rantanen	Finlanda
Johannes	Jauhiainen	Finlanda
Bradley	Reynolds	Finlanda
Philippe	Dardant	Franța
Paul	Ruotte	Franța

Olivier	Huyghe	Franța
Thomas	Mirman	Franța
Guillaume	Pilet	Franța
Anne	Maufrais	Franța
Maria	Popczyk	Franța
Alexandra	Richter	Franța
Jules	Bigot	Franța
Marek	Bazin	Franța
Lucile	Bardin	Franța
Zoé	De nadai	Franța
Victoria	Dziwniel	Franța
Benedicte	Contamin	Franța
Marc Jean-Louis	Gruber	Franța
Maylis	Huard de verneuil	Franța
Fischer	Frank	Germania
Daniel	Zipfel	Germania
Salih	Paksoy	Germania
Zoran	Vasic	Germania
Robert	Sperfeld	Germania
Birgit	Daiber	Germania
Adam	Teufel	Germania
Simon	Wallisch	Germania
Lena	Wittke	Germania
Monika	Benkler	Germania
Petra	Bornhoeft	Germania
Izabella Brigitta	Bosze	Germania
Timm	Buechner	Germania
Astrid	Ehle	Germania
Annelie	Koschella	Germania
Karin	Marmsoler	Germania
Alexandra	Dobolyi	Ungaria
Terjék	Balázs	Ungaria
Elza	Schönstein	Ungaria
Katherine	Wille	Irlanda
Alexander	Attwood	Irlanda
Kieran	Lenihan	Irlanda
Maria Theresa Patrice	Lucid	Irlanda
Carolann	Minnock	Irlanda
Patrick	Farrelly	Irlanda
Seán	O'connor	Irlanda
Eithne	Macdermott	Irlanda
Claire	Vukcevic	Irlanda
Paul	Brennan	Irlanda
Charlotte	Coyle	Irlanda
Mark	Finegan	Irlanda
Michael	Gannon	Irlanda
Fidelma	Healy eames	Irlanda
Pierluigi	Bolioli	Italia
Gilberto	Pelosi	Italia
Antonella	Simonetti	Italia
Teresa	Morandini	Italia

David	Capezzuto	Italia
Serena	Bonato	Italia
Alberto	Ribolla	Italia
Claudia	Bettiol	Italia
Janis	Ievins	Letonia
Dominyka	Dautaraite	Lituania
Lina	Grige	Lituania
Meilė	Vitkauskaitė	Lituania
Tomas	Jenkelevic	Lituania
Taras	Ivanec	Lituania
Jonas	Mensonas	Lituania
Karolis	Stanevicius	Lituania
Henk	Graafland	Olanda
Roxanne	Koenis	Olanda
Ilse Charlotte	Helder	Olanda
Alexander	Weissink	Olanda
Tron	Gundersen	Norvegia
Per	Svartefoss	Norvegia
Lars Georg	Fordal	Norvegia
Hanne	Hanson	Norvegia
Kristin Taraldsrud	Hoff	Norvegia
Anne Christine	Kroepelien	Norvegia
Bergny	Ofstad	Norvegia
Camilla	Wedul	Norvegia
Joanna	Bagadzińska	Polonia
Beata	Podgórska	Polonia
Marek Wojciech	Marszałek	Polonia
Maria Aleksandra	Pawłowska-pławińska	Polonia
Ewa	Stasiek	Polonia
Marta	Tomaszkiewicz	Polonia
Robert	Rajczyk	Polonia
Karolina	Świdarska	Polonia
Jarosław (Jarek) Marcin	Domański	Polonia
Agnieszka	Hardej-Januszek	Polonia
Jakub	Pilch	Polonia
Jan	Gebert	Polonia
Iwona	Zyman	Polonia
Jakub	Pieńkowski	Polonia
Natalia	Piotrowska	Polonia
Krzysztof	Kolanowski	Polonia
David	Crisóstomo	Portugalia
Valentina	Crivat	România
Cristina	Chivu	România
Mihaela	Besliu	România
Mihai Stefan	Galai	România
Petra	Čadová	Slovakia
Lukas	Prvy	Slovakia
Michaela	Stranska	Slovakia
Marek	Brenčíč	Slovakia
Joel	Díaz Rodríguez	Spania
Carmen	Claudin Urondo	Spania

Mikel	Cordoba Gavin	Spania
Paula	Miquel Calvo	Spania
María	De la Fuente Rivas	Spania
Antoni	Canyelles Capellà	Spania
Maria del Mar	Martin Raba	Spania
Isabel	Menchon Lopez	Spania
Arnau	Rovira Muntada	Spania
Domenec	Ruiz Devesa	Spania
Rubén	Ruíz ramas	Spania
Eduardo	Trillo de Martin-Pinillos	Spania
Syna	Ouattara	Suedia
Inger Maja Marianne	Aase	Suedia
Victor Peter	Gupta	Suedia
Stig Andreas	Johansson	Suedia
David	Kollberg	Suedia
Linda Virginia Matilda	Kotschack	Suedia
Emma Karin Victoria	Mihlzen	Suedia
Stina Ellen Karolin	Skansing Bergman	Suedia
Henrik Josef	Mungenast	Suedia
Erik	Asplund	Suedia
Charlotte	Bergendal Berggren	Suedia
Graham	Taylor	Suedia
Hanna Catarina	Högberg	Suedia
Mikaela Jenny Kristin	Christiansson	Suedia
Anna Ingrid Kristina	Envall	Suedia
Vera Sofia	Grass	Suedia
Johannes	Koeppel	Elveția
Beat	Weber	Elveția
Laura	Vogel	Elveția
Michele	Calastri	Elveția
Thomas	Holzer	Elveția
Daniel	Bochsler	Elveția
Laura Andrea	Merz	Elveția
Mauro	Moruzzi	Elveția
Hanna	Pahls	Elveția
Stefan	Ziegler	Elveția
Katharina	Imhof	Elveția
Halyna	Bakhmatova	Ucraina
Michael	Cockle	Regatul Unit
Raya	Corry-Fitton	Regatul Unit
Anttoni James	Numminen	Regatul Unit
Shaama	Malik	Regatul Unit
Nirmala	Gopal	Regatul Unit
Nadia	Zoubir	SUA
Julie	Barker	SUA
Sarah	Pilchick	SUA
Eric	Rice	SUA
Hannah	Lindahl	SUA
Christopher	Shields	SUA
Andriy	Shymonyak	SUA
Douglas	Tremittiere	SUA

Degee	Wilhelm	SUA
James	Berk	SUA
Mieczyslaw	Boduszynski	SUA
Kyle	Bowers	SUA
Aubrey	Hamilton	SUA
Antonio	Lee	SUA
Sofya	Orlosky	SUA
Constance	Phlipot	SUA
Sohibjon	Olimjonov	Uzbekistan

Observatori pe termen lung ai MIOA BIDDO

Josephine	Ebner	Austria
Jiří	Němec	Republica Cehă
Julia	Hawlanová	Republica Cehă
Poul	Svane	Danemarca
Griselda	Rosenberg	Estonia
Tatu	Oksanen	Finlanda
Carita	Vastinesluoma	Finlanda
Eric	Mirguet	Franța
Pascale	Trimbach	Franța
Sarah	Lohschelder	Germania
Natalie	Krieger	Germania
Gudni	Bragason	Islanda
Andrew	Richardson	Irlanda
Raffaele	Ditadi	Italia
Lucrezia	Aresi	Italia
Ricardas	Ramoska	Lituania
Børge	Nilsen	Norvegia
Asgeir	Rustad	Norvegia
Zofia	Lutkiewicz	Polonia
Bartłomiej	Zdaniuk	Polonia
Vladimir	Mazalov	Federația Rusă
Mikhail	Dimitriev	Federația Rusă
Mats	Ekholm	Suedia
Ewa	Jacobsson	Suedia
Maja	Hürlimann	Elveția
Annette	Keller	Elveția
Mary	Brooksbank	Regatul Unit
Alexander	Anderson	Regatul Unit
Jessica	Nash	SUA
Wilson	Von Kessler	SUA

Echipa centrală a MIOA BIDDO

Jillian	Stirk	Șeful Misiunii	Canada
Anna	Papikyan		Armenia
Rashad Shirinov	Shirinov		Azerbaijan
Aliaksandr	Chaliadzinski		Bielorussia

Igor	Bulić	Croația
Czesław	Walek	Republica Cehă
Kerstin	Dokter	Germania
Eleni	Ioannou	Grecia
Zhenis	Bereshev	Kazahstan
Dimash	Alzhanov	Kazahstan
Slaviša	Kotlaja	Muntenegru
Maxim	Bader	Olanda
Beata	Martin-Rozumilowicz	Polonia
Kamila	Kolinska	Polonia
Michał	Ostańkowicz	Polonia
Smaranda	Săndulescu	România
Loredana	Bertișan-Pop	România
Gonzalo	Jorro-Martinez	Spania
Firuz	Garibshoeva	Tadjikistan
Egor	Tilpunov	Ucraina
Dominic	Howell	Regatul Unit
Myagmartogtokh	Tumennasan	SUA

Adunarea Parlamentară a OSCE

Paula	Cardoso	Portugalia	Coordonator special
Linnea	Wickman	Suedia	Șeful Delegației
Carina	Reiter	Austria	deputat
Christoph	Matznetter	Austria	deputat
Christoph	Pramhofer	Austria	deputat
Gaya	Mammadov	Azerbaidjan	deputat
Peter	De Roover	Belgia	deputat
Franky	Demon	Belgia	deputat
Werner	Somers	Belgia	deputat
Annick	Lambrecht	Belgia	deputat
Aaron	Verbrugghe	Belgia	Personalul Delegației
Albin	Muslic	Bosnia și Herțegovina	deputat
Teo	Rogic	Bosnia și Herțegovina	Personalul Delegației
Deyan	Dechev	Bulgaria	deputat
Nikola	Mazar	Croația	deputat
Sandra	Krpan	Croația	deputat
Olgica	Tolic	Croația	Personalul Delegației
Dimitrije	Todoric	Croația	Secretariatul Internațional
Kyriakos	Hadjiyianni	Cipru	deputat
Lucie	Potuckova	Cehia	deputat
Zbynek	Linhart	Cehia	deputat
Jaroslav	Chalupsky	Cehia	deputat
Radek	Merkel	Cehia	Personalul Delegației
Silvia	Andrisova	Cehia	Personalul Delegației
Jens	Meilvang	Danemarca	deputat
Malte	Moller-Christensen	Danemarca	Personalul Delegației
Petri	Huru	Finlandaa	deputat
Aleksi	Jantti	Finlandaa	deputat
Mika	Lintila	Finlandaa	deputat
Gisele	Jourda	Franța	deputat

Liliane	Tanguy	Franța	deputat
Jean-Luc	Blouet	Franța	Personalul Delegației
Ștefania	Koltchanov	Franța	Secretariatul
			Internațional
Loic	Poulain	Franța	Secretariatul
			Internațional
Ana	Margebadze	Georgia	Secretariatul
			Internațional
Ștefan	Keuter	Germania	deputat
Karl	Baer	Germania	deputat
Maria-Eleni	Apostolaki	Grecia	deputat
Theodora	Chachlaki	Grecia	Personalul Delegației
John	Lahart	Irlanda	deputat
Barry	Ward	Irlanda	deputat
Lynn	Ruane	Irlanda	deputat
Eugenio	Zoffili	Italia	deputat
Anna	Bilotti	Italia	deputat
Fabrizio	Comba	Italia	deputat
Giuseppe	De Cristofaro	Italia	deputat
Emanuele	Loperfido	Italia	deputat
Mauro	Del Barba	Italia	deputat
Valeria	Galardini	Italia	Personalul Delegației
Tiziana	Giannotti	Italia	Personalul Delegației
Roberto	Montella	Italia	Secretariatul
			Internațional
Anastasiya	Griadasova	Kârgâzstan	Secretariatul
			Internațional
Skaidrite	Avrama	Letonia	deputat
Lauris	Lizbovskis	Letonia	deputat
Carmen	Heeb-Kindle	Liechtenstein	deputat
Johannes	Kaiser	Liechtenstein	deputat
Ruslanas	Baranovas	Lituania	deputat
Simonas	Gentvilas	Lituania	deputat
Gilles	Baum	Luxemburg	deputat
Claude	Häagen	Luxemburg	deputat
Jelena	Nedović	Munte negru	deputat
Amer	Smailovic	Munte negru	deputat
Jevrosima	Pejovic	Munte negru	deputat
Iva	Lakičević	Munte negru	Personalul Delegației
Madeleine Van	Toorenborg	Olanda	deputat
Farah	Karimi	Olanda	deputat
Monika	Zajkova	Macedonia de Nord	deputat
Nicola	Micevski	Macedonia de Nord	deputat
Mimoza	Musa	Macedonia de Nord	deputat
Biljana	Ognenovska	Macedonia de Nord	Personalul Delegației
Bard	Hoksrud	Norvegia	deputat
Aleksander	Stokkebo	Norvegia	deputat
Radoslaw	Fogiel	Polonia	deputat
Kazimierz	Kleina	Polonia	deputat
Katarzyna	Ueberhan	Polonia	deputat
Marcin	Mykietynski	Polonia	Personalul Delegației
Eurico	Briliant Dias	Portugalia	deputat

Joan	Campos Coelho	Portugalia	Personalul Delegației
Ștefan-Iulian	Lorincz	România	deputat
Gabor	Hajdu	România	deputat
Cosmin-Ioan	Corendea	România	deputat
Răzvan-Iulian	Ciortea	România	deputat
Iulian-Alexandru	Muraru	România	deputat
Ștefan	Palarie	România	deputat
Teodora	Mitru	România	Personalul Delegației
Michele	Muratori	San Marino	deputat
Artemi Vicent	Rallo	Spania	deputat
Carina	Odebrink	Suedia	deputat
Angelica	Lundberg	Suedia	deputat
John E.	Weinerhall	Suedia	deputat
Ionatan	Demner	Suedia	Personalul Delegației
Daniel	Fässler	Elveția	deputat
Selami	Altinok	Turcia	deputat
Seyit	Toruñ	Turcia	deputat
Kamil	Ucar	Turcia	Personalul Delegației
Pavlo	Frolov	Ucraina	deputat
Hanna	Lichman	Ucraina	deputat
Vadym	Halaichuk	Ucraina	deputat
Iryna	Gheraşcenko	Ucraina	deputat
Danylo	Zharov	Ucraina	Personalul Delegației
Kateryna	Shevciuk	Ucraina	Personalul Delegației
Philip	Smith	Regatul Unit	deputat
Christine	Suflantă	Regatul Unit	deputat
Rosalie	Winterton	Regatul Unit	deputat
Rachel	Bauman	SUA	Personalul Delegației
Fleur	Cowan	SUA	Personalul Delegației
Daniel	Gottfried	SUA	Personalul Delegației
Nathaniel	Parry	SUA	Secretariatul Internațional

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei

Chris	Said	Malta	Șeful Delegației
Albana	Vokshi	Albania	deputat
Stefan	Schennach	Austria	deputat
Ivi-Triin	Odrats	Estonia	Secretariat
Didier	Marie	Franța	deputat
Louise	Morel	Franța	deputat
Adria	Rodriguez-Perez	Franța	Comisia de la Veneția
Carine	Roller-Kaufman	Franța	Secretariat
Malte	Kaufmann	Germania	deputat
Roberto	Speranza	Italia	deputat
Emanuelis	Zingeris	Lituania	deputat
Marija	Petrushevska	Macedonia de Nord	deputat
Jone	Blirka	Norvegia	deputat
Wanda	Nowicka	Polonia	deputat
Edite	Estrela	Portugalia	deputat
Richard	Carvalho	Portugalia	deputat
Cristian-Augustin	Niculescu-Tagarlas	România	deputat

Raportul final al misiunii de observare a alegerilor BIDDO

Cristina Gabriela	Dumitrescu	România	deputat
Dumitrina	Mitrea	România	deputat
Gerardo	Giovagnoli	San Marino	deputat
Lucia	Plavakova	Slovacia	deputat
Nataša	Sukič	Slovenia	deputat
Pierre-Alain	Fridez	Elveția	deputat
Regina	Kiener	Elveția	Comisia de la Veneția
Mehmet	Akalın	Turcia	deputat

Parlamentul European

Michael	Gahler	Germania	Șeful Delegației
Ivana	Kiendl Kristo	Croația	Secretariat
Ondrej	Madr	Republica Cehă	Consilier politic
Villy	Søvndal	Danemarca	deputat
Hans	Neuhoff	Germania	deputat
Ruth	Firmenich	Germania	deputat
Marina	Graser Lasic	Germania	Secretariat
Raffaele	Luise	Italia	Secretariat
Isabela	Wiseler-Lima	Luxemburg	deputat
Tessel	Giele	Olanda	Consilier politic
Robert	Golanski	Polonia	Consilier politic
Ana Catarina	Mendes	Portugalia	deputat
Dan	Barna	România	deputat
Itziar	Munoa Salavierria	Spania	Consilier politic

DESPRE BIDDO

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO) este principala instituție a OSCE care asistă statele participante „să asigure respectarea deplină a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, să respecte statul de drept, să promoveze principiile democrației și (...) să construiască, să consolideze și să protejeze instituțiile democratice, precum și să promoveze toleranța în întreaga societate” (Documentul Summitului de la Helsinki din 1992). Aceasta este denumită dimensiunea umană a OSCE.

BIDDO, cu sediul la Varșovia (Polonia), a fost creat ca Oficiul pentru Alegeri Libere la Summitul de la Paris din 1990 și a început să funcționeze în mai 1991. Un an mai târziu, numele Oficiului a fost schimbat pentru a reflecta un mandat extins, care să includă drepturile omului și democratizarea. Astăzi, are peste 150 de angajați.

BIDDO este agenția principală din Europa în domeniul **observării alegerilor**. În fiecare an, coordonează și organizează desfășurarea a mii de observatori pentru a evalua dacă alegerile din regiunea OSCE se desfășoară în conformitate cu angajamentele OSCE, alte obligații internaționale și standarde pentru alegeri democratice și cu legislația națională. Metodologia sa unică oferă o perspectivă aprofundată asupra procesului electoral în ansamblul său. Prin intermediul proiectelor de asistență, BIDDO ajută statele participante să își îmbunătățească cadrul electoral.

Activitățile de **democratizare** ale Oficiului includ: supremația legii, sprijinul legislativ, guvernarea democratică, migrația și libertatea de circulație, precum și egalitatea de gen. BIDDO implementează anual o serie de programe de asistență specifice, care urmăresc dezvoltarea structurilor democratice.

BIDDO asistă, de asemenea, statele participante în îndeplinirea obligațiilor lor de a promova și proteja **drepturile omului și libertățile fundamentale**, în conformitate cu angajamentele OSCE privind dimensiunea umană. Acest lucru se realizează prin colaborarea cu o varietate de parteneri pentru a încuraja colaborarea, a consolida capacitățile și a oferi expertiză în domenii tematice, inclusiv drepturile omului în lupta împotriva terorismului, îmbunătățirea protecției drepturilor omului pentru persoanele traficate, educația și formarea în domeniul drepturilor omului, monitorizarea și raportarea drepturilor omului, precum și drepturile omului și securitatea femeilor.

În domeniul **toleranței și nediscriminării**, BIDDO oferă sprijin statelor participante în consolidarea răspunsului lor la infracțiunile motivate de ură și incidentele de rasism, xenofobie, antisemitism și alte forme de intoleranță. Activitățile BIDDO legate de toleranță și nediscriminare se concentrează pe următoarele domenii: legislație; instruire în aplicarea legii; monitorizare, raportare și urmărire a răspunsurilor la infracțiunile și incidentele motivate de ură; precum și activități educaționale pentru promovarea toleranței, respectului și înțelegerii reciproce.

BIDDO oferă consultanță statelor participante cu privire la politicile lor privind **romii și sintii**. Acesta promovează consolidarea capacităților și crearea de rețele între comunitățile de romi și sintii și încurajează participarea reprezentanților romi și sintii în cadrul organismelor de elaborare a politicilor.

Toate activitățile BIDDO se desfășoară în strânsă coordonare și cooperare cu statele participante OSCE, instituțiile și operațiunile de teren OSCE, precum și cu alte organizații internaționale.

Mai multe informații sunt disponibile pe site-ul BIDDO (www.osce.org/odihr).